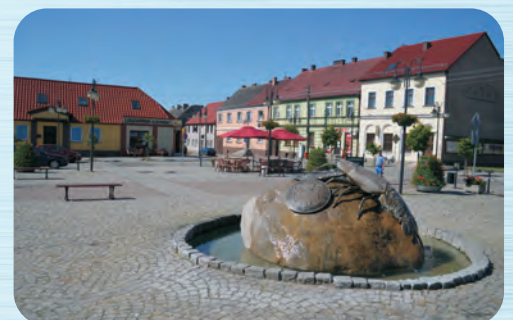

STRATEGIA

Rozwoju Gminy Moryń na lata 2016–2022

**Strategia Rozwoju Gminy Moryń
na lata 2016–2022**

Spis treści

Wprowadzenie	5
1. Stan zrealizowania Strategii Rozwoju Gminy Moryń na lata 2003–2015	7
2. Profil gminy Moryń – diagnoza stanu istniejącego oraz inwentaryzacja posiadanych zasobów	8
2.1. Informacje ogólne o gminie Moryń	8
2.1.1. Charakterystyka ogólna i rys historyczny	8
2.1.2. Identyfikacja potencjału rozwojowego	8
2.1.3. Analiza otoczenia i przestrzennych uwarunkowań rozwoju	11
2.1.4. Dostępność komunikacyjna	12
2.1.5. Stan rozwoju instytucjonalnego	12
2.1.6. Współpraca partnerska	13
2.1.7. Budżet gminy	14
2.2. Zasoby przyrodnicze, krajobrazowe i turystyczne gminy Moryń	20
2.2.1. Zasoby przyrodnicze	21
2.2.2. Zasoby historyczno-kulturowe	24
2.2.3. Baza turystyczna	28
2.3. Kapitał ludzki i jego obsługa w gminie Moryń	30
2.3.1. Ludność i przekrój demograficzny	31
2.3.2. Trendy i prognozy demograficzne	32
2.3.3. Rynek pracy i poziom bezrobocia	32
2.3.4. Opieka i polityka społeczna	33
2.3.5. Ochrona zdrowia	33
2.3.6. Oświata i edukacja	34
2.3.7. Sport i rekreacja	34
2.3.8. Stan bezpieczeństwa publicznego	35
2.4. Stan środowiska naturalnego	35
2.4.1. Ocena jakości wód, powietrza i gleb	35
2.4.2. Obszary chronione	36
2.5. Stan infrastruktury technicznej w gminie Moryń	37
2.5.1. Zasoby mieszkaniowe	37
2.5.2. Wodociągi i zaopatrzenie w wodę	37
2.5.3. Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków	38
2.5.4. Gospodarka odpadami	38
2.5.5. Ciepłownictwo i gazyfikacja	38
2.5.6. Elektroenergetyka	38
2.5.7. Drogi	38
2.6. Środowisko kulturowe, w tym działalność instytucji rozwoju kultury	39
2.6.1. Działalność instytucji kultury	39
2.6.2. Formy zorganizowania turystycznego, kulturowego i społecznego	40

3. Analiza kluczowych problemów rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Moryń	43
4. Analiza SWOT potencjału społeczno-gospodarczego gminy Moryń	44
5. Wizja i misja gminy Moryń	57
6. Strategiczne kierunki rozwoju gminy Moryń na lata 2016–2022	58
7. Źródła finansowania realizacji Strategii	61
8. Proces wdrażania i monitorowania realizacji Strategii	62
Załącznik 1. Członkowie Zespołu Opracowującego Strategię	69

Wprowadzenie

Potrzeba przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Moryń na lata 2016–2022 wynika z następujących przyczyn:

- konieczności uaktualnienia dotychczas obowiązującej Strategii,
- potrzeby określenia nowych kierunków rozwoju gminy na podstawie uwarunkowań lokalnych,
- konieczności wskazania celów operacyjnych oraz strategicznych dla gminy Moryń w kontekście możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych, ze szczególnym uwzględnieniem nowej unijnej perspektywy finansowej na lata 2014–2020,
- promocji gminy Moryń.

W związku z kończącym się okresem ważności dotychczas obowiązującej Strategii Rozwoju Gminy Moryń na lata 2003–2015, Rada Miejska w Moryniu Uchwałą Nr X/78/2015 z dnia 13 listopada 2015 roku przystąpiła do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Moryń na lata 2016–2022. Kolejnym etapem było powołanie Gminnego Zespołu Opracowującego Strategię, którego Przewodniczącym został Burmistrz Morynia Pan Józef Piątek (skład Zespołu w załączniku). Działania Zespołu w zakresie prac nad przygotowaniem Strategii były następujące:

- analiza stopnia realizacji poprzedniej Strategii;
- zatwierdzenie harmonogramu prac i dokumentów wyjściowych;
- odbycie spotkania konsultacyjnego dwóch grup problemowych – ds. aspektów społeczno-infrastrukturalnych oraz ds. aspektów gospodarczo-turystycznych;
- zaktualizowanie wiedzy nt. funkcjonowania gminy Moryń – inwentaryzacja niezbędnych informacji;
- zlecenie wykonania części merytorycznej Strategii zespołowi pracowników Katedry Turystyki i Rekreacji Wydziału Nauk o Ziemi US pod kierownictwem dra Daniela Szostaka;
- przeprowadzenie warsztatów strategicznych, w trakcie których Gminny Zespół przyjął ostateczną wersję projektu Strategii;

- przeprowadzenie konsultacji społecznych przygotowanego projektu Strategii;
- przekazanie ostatecznej wersji Strategii do Rady Miejskiej Gminy Moryń celem jej przyjęcia stosowną uchwałą.

Strategia Rozwoju Gminy Moryń na lata 2016–2022 jest dokumentem planowania długookresowego. Strategia składa się z dwóch zasadniczych części, tj. profilu gminy – diagnozy stanu istniejącego wraz z inwentaryzacją posiadanych zasobów oraz zasadniczej części strategii, na którą składa się np. analiza kluczowych problemów rozwoju społeczno-gospodarczego, analiza SWOT, wizja i misja, cele strategiczne i operacyjne, wykaz działań priorytetowych, źródła finansowania realizacji Strategii oraz proces wdrażania i monitorowania realizacji Strategii. Metodologię prac nad niniejszym dokumentem strategicznym ustalono zgodnie ze stosowaną w wielu opracowaniach tego typu ścieżką postępowania. Niniejsza Strategia powstała w wyniku przeprowadzenia badań potencjału społeczno-gospodarczego gminy Moryń. Analizie poddane zostały dane istniejące oraz uzyskane w toku postępowania badawczego, które miały zarówno charakter ilościowy, jak i jakościowy. W skład analizowanego materiału wchodziły materiały dostarczone przez pracowników gminy oraz podległe gminie jednostki. Kolejnym źródłem danych były publikacje Głównego Urzędu Statystycznego (statystyka publiczna, zwłaszcza z zakresu charakterystyki społeczno-gospodarczej badanego obszaru) oraz Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Szczecinie. Zakres czasowy analizowanych dokumentów obejmował ostatnie lata poprzedzające opracowywaną Strategię. Do przeprowadzenia szczegółowej inwentaryzacji na potrzeby określenia profilu gminy zastosowano metody opisu oraz analizy statystycznej z wykorzystaniem zestawień tabelarycznych i analitycznych oraz syntetycznych opracowań kartograficznych. Przy opracowywaniu analizy SWOT zastosowano metodę ekspercką. Na potrzeby niniejszego opracowania posłużono się również metodą induk-

cji, polegająca na formułowaniu ocen i wniosków na podstawie szczegółowej analizy zjawisk. Dla potrzeb opracowania przeprowadzono zarówno analizę elementarną, jak i analizę przyczynową, a kolejnymi zastosowanymi metodami szczegółowymi były np. metody wnioskowania i metody prognozowania.

Podsumowując, można stwierdzić, że Strategia Rozwoju Gminy Moryń na lata 2016–2022 jest programem rozwoju społeczno-gospodarczego gminy w drugiej i trzeciej dekadzie XXI wieku. Stanowi rejestr wyzwań i zadań, przed jakimi stoją władze i społeczność gminy Moryń. Jest również wyrazem woli mieszkańców i władz gminy do wspólnego budowania lepszego i bardziej funkcjonalnego, lokalnego, społeczno-gospodarczego środowiska życia, poprzez rozwiązywanie najbardziej istotnych problemów dnia codziennego i tworzenie nowej jakości tego środowiska, w szczególności w warstwach: przyrodniczej, społecznej, gospodarczej oraz – jak wskazuje wizja i misja – turystycznej.

Strategia jest przede wszystkim programem rozwoju społeczno-gospodarczego gminy na kolejne lata, po okresie realizacji z dużym sukcesem poprzedniej Strategii, realizowanej w latach 2003–2015. Przygotowana przy wspólnej inicjatywie wszystkich mieszkańców oraz władz lokalnych Strategia staje się ważnym narzędziem pozyskiwania, niezbędnych dla dalszego

społeczno-gospodarczego rozwoju, środków i zasobów oraz przyciągania na teren gminy inwestorów, którzy mogą pomóc gminie lepiej i skuteczniej rozwijać się i osiągać wskazane w Strategii cele. Dzięki opracowanej Strategii władze gminy Moryń będą miały skuteczne narzędzie służące inicjowaniu, organizowaniu, koordynowaniu, wspieraniu rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, którą zarządzają.

Niniejsza Strategia jest kierunkowym, kompleksowym i perspektywicznym planem rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Moryń. Dlatego też Strategia jest zbiorem celów (zadań), ujętych w programy i plany, a także stanowi wzorzec decyzji, które dotyczą pozycji i tożsamości samorządu moryńskiego, jego zdolności do wykorzystywania swoich mocnych stron oraz prawdopodobieństwa odniesienia sukcesu nie tylko w regionie gryfińskim i zachodniopomorskim.

Realizatorami Strategii, oprócz władz samorządowych odpowiedzialnych za jej przygotowanie, a później wdrożenie, będą:

- mieszkańcy gminy,
- miejscowe podmioty gospodarcze,
- jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego,
- placówki usług publicznych,
- szeroko rozumiane instytucje i organizacje społeczeństwa obywatelskiego,
- wspólnoty mieszkaniowe.

1. Stan zrealizowania Strategii Rozwoju Gminy Moryń na lata 2003–2015

Obowiązująca w latach 2003–2015 Strategia Rozwoju Gminy Moryń obejmowała swym oddziaływaniem czasowym 12 lat. Strategia była przygotowywana w latach 2002–2003. Składała się z zasadniczych elementów, tj. profilu gminy Moryń (informacji ogólnych i inwentaryzacji zasobów strategicznych gminy), analizy SWOT, zestawienia kluczowych problemów rozwoju gminy, wizji, misji oraz celów strategicznych i szczegółowych.

Analiza dotychczas realizowanej strategii została dokonana przez Gminny Zespół Opracowujący Strategię przy udziale ekspertów zewnętrznych, tj. pracowników Uniwersytetu Szczecińskiego. Analiza wykazała, że część wskazań w analizie SWOT albo jest nieaktualna, albo zmieniła swoją formułę oddziaływania. Również część kluczowych problemów, które były podstawą opracowania celów strategicznych i działań, stała się nieaktualna. Wśród celów szczególnej dezaktualizacji uległy np.: rekultywacja nieczynnego składowiska odpadów w gminie Moryń (składowisko zostało zrekultywowane),

budowa infrastruktury sportowej przy Zespole Szkół w Moryniu (cel został zrealizowany), dokonanie racjonalizacji sieci szkolnej (cel został zrealizowany).

W wyniku analizy dotychczas obowiązującej Strategii okazało się, że nieaktualna jest już wizja gminy Moryń we fragmencie odwołującym się do tego, że gmina Moryń jest wyróżniającą się gminą o efektywnej produkcji rolnej. W trakcie prac nad tą częścią Strategii członkowie Zespołu doszli do wniosku, że gmina Moryń powinna w przyszłości dążyć do zdobycia ugruntowanej pozycji na rynku usług turystycznych i agroturystycznych. Z kolei z misji usunięto fragment odnoszący się do wykorzystania w rozwoju gospodarczym areału urodzajnych gruntów ornych.

Nie oznacza to, że przy opracowywaniu nowej Strategii należy wyłącznie poszukiwać i określać nowe obszary problemowe i nowe cele. Analiza realizacji dotychczasowej Strategii wskazała, że część problemów i celów po pewnej modyfikacji powinna nadal stanowić ważną część składową nowo opracowywanego dokumentu.

2. Profil gminy Moryń – diagnoza stanu istniejącego oraz inwentaryzacja posiadanych zasobów

2.1. Informacje ogólne o gminie Moryń

2.1.1. Charakterystyka ogólna i rys historyczny

Gmina Moryń (powierzchnia 125 km²) położona jest w południowo-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego, na pograniczu Pojezierza Myśliborskiego i Równiny Gorzowskiej. Gmina Moryń leży w granicach administracyjnych powiatu gryfińskiego i sąsiaduje z następującymi gminami: Cedynia, Chojna oraz Mieszkowice. Charakteryzuje się bogatymi zasobami środowiska przyrodniczego i kulturalnego. Gmina Moryń obejmuje 16 miejscowości w 9 sołectwach: Witnica, Bielin, Klępicz, Przyjezierze, Stare Objezierze, Nowe Objezierze, Mirowo, Gądno, Dolsko oraz miasto Moryń i znajdującą się w jego granicach administracyjnych miejscowość Moryń-Dwór. Moryń jest siedzibą organów gminy. Brak zakładów przemysłowych oraz brak przekroczenia wartości dopuszczalnych dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu zawieszonego PM10 (wyjątkiem jest benzo(a)piren, którego wartość przekracza dopuszczalne normy) sprawia, że gmina jest ekologicznie czysta. Sąsiedztwo Cedyńskiego Parku Krajobrazowego oraz mocno urozmaicony krajobraz polodowcowy sprawiają, że Moryń i cała gmina należą – według znawców tematyki – do najpiękniej położonych części Pomorza Zachodniego.

Pierwsza wzmianka o Moryniu pochodzi z 1265 roku. W początkach XIII wieku Moryń otrzymał prawa miejskie. Fakt, iż miasto posiadało fortyfikację, sąd miejski, możliwość bicia monety, świadczy o wysokim znaczeniu tego ośrodka w tamtym okresie. W XV wieku, kiedy w Moryniu przebywali Krzyżacy, miasto zostało zniszczone przez Husytów (należy dodać, że było ono zniszczone później jeszcze kilkakrotnie). Podczas wojny 30-letniej przez gród nad jeziorem Morzycko przechodzili Szwedzi. W czasach napoleońskich prowadziła tędy droga wielkiej armii francuskiej i Legionów Polskich nad brzeg Bałtyku.

Moryń zachował średniowieczny układ urbanistyczny, pełen wieniec murów obronnych, domy ryglowe z XVIII i XIX wieku. Najcenniejszy obiekt architektury romańskiej na Pomorzu Zachodnim to granitowa bazylika z XIII wieku. W 1874 r. w południowo-zachodniej części miasta dr Ch. F. Koch ufundował Dom Opieki, który funkcjonuje do dziś (przed zakładem wychowawczym postawiono popiersie fundatora).

W okresie międzywojennym Moryń ze względu na piękną, niepowtarzalną, zabytkową zabudowę i oczywiście fakt sąsiedztwa dużego jeziora stał się znanym kurortem. Dużą rolę odegrała tutaj również niewielka odległość miasteczka od Berlina.

Ślady przeszłości – i tej odległej z okresu średniowiecza, i tej nowszej z XIX i początku XX wieku – odnaleźć również można w większości wsi położonych w obrębie gminy. W Dolsku, Klępiczu, Mirowie, Przyjezierzu, Starym i Nowym Objezierzu, Witnicy zachowały się kamienne świątynie z XIII i XIV wieku. W Gądnie, Przyjezierzu, Bielinie, Mirowie przetrwały stare klasyczne siedziby rodów związanych z dziejami Morynia, a wraz z nimi założenia parkowe, które zachowały się również w Klępiczu i Witnicy.

2.1.2. Identyfikacja potencjału rozwojowego Potencjał przyrodniczo-krajobrazowy

Gmina Moryń jest regionem o największej jeziorności w całym powiecie gryfińskim (4,9% powierzchni gminy stanowią akweny). Ukształtowanie terenu jest bardzo urozmaicone, co przy niewielkiej lesistości (27,3% – po Gryfinie najmniej w powiecie) sprawia, że krajobraz jest bardzo bogaty w punkty widokowe. Na terenie gminy Moryń znajdują się aż 52 pomniki przyrody (najwięcej w powiecie). Gmina obfituje w cenne walory geologiczne i geomorfologiczne, związane z zachowanymi formami polodowcowymi i dużą liczbą głazów narzutowych. Większą część gminy obej-

muje teren geoparku – rejonu, w którym szczególnie uwaga skierowana jest na walory geologiczno-geomorfologiczne. W samym Moryniu w ramach współpracy transgranicznej (projekt: Geopark Kraina Polodowcowa nad Odrą) powstały: Aleja Gwiazd Plejstocenu (tablice i figury przedstawiające ssaki epoki lodowcowej), Regionalne Biuro Geoparku (budynek obok ratusza miejskiego, w którym kiedyś było kino) wraz z wystawą prezentującą przeszłość geologiczną rejonu oraz Kamienny Ogród z głazami narzutowymi zebranymi z najbliższej okolicy.

Potencjał historyczno-kulturowy

Gmina Moryń jest rejonem występowania kamiennych budowli średniowiecznych (świątyń oraz budowli fortyfikacji miejskich w Moryniu). Spośród 10 kościołów w gminie, 9 zabytkowych powstało w XIII i XIV w. z kamieni polnych. Dwa z nich (w Moryniu i Dolsku) posiadają w portalu ciosy granitowe z zachowanym znakiem szachownicy. W gminie Moryń zanotowano także największą liczbę zachowanych (również jako ruiny) założeń zamkowych, pałacowych i dworskich w całym powiecie (sześć obiektów: w Przyjezierzu, Bielinie, Mirowie, Witnicy – pogorzelsko, Gądnie – ruina i samym Moryniu – ruiny zamku. Na szczególną uwagę zasługuje związany z lokalnymi legendami – Szlak Legend Moryńskich. Gmina posiada największy z całego powiatu gryfińskiego zasób tradycyjnych opowiadań, legend i historii związanych z obiektami i miejscami (centralne miejsce zajmuje Legenda o Raku, młodym morynianinie, który po uratowaniu miasta zginął z rąk najeźdźcy i w ciepłe letnie noce wychodzi z jeziora pod postacią wielkiego skorupiaka; motyw z rakiem był wykorzystywany np. na przedwojennych pocztówkach). Dumą gminy Moryń jest jeden z najstarszych kościołów województwa zachodniopomorskiego – kościół pw. Świętego Ducha – romańsko-gotycka świątynia zbudowana według podań w miejscu dawnej świątyni Światowida. Dzięki temu, że Moryń uniknął zniszczeń w czasie II wojny światowej, zachował się w mieście średniowieczny

układ urbanistyczny i prawie pełny wieniec miejskich murów obronnych, które otaczają miasto kołem o średnicy około 400 m.

Zagospodarowanie turystyczne

Gmina Moryń posiada długą tradycję turystyczną i dobrze zagospodarowaną przestrzeń. Znajduje się tu 5 ośrodków/pensjonatów (w tym stadniny koni), Szkolne Schronisko Młodzieżowe, jak również pokoje gościnne. Baza gastronomiczna to 8 lokali o różnym standardzie i ofercie. Nad jeziorem Moryzko działają również: kąpielisko, miejsca wykorzystywane do kąpieli, wyciąg do wakeboardingu oraz wypożyczalnia sprzętu. Przez teren gminy przechodzą 3 znakowane szlaki piesze oraz 2 rowerowe. Funkcjonują tu również szlaki tematyczne, w tym najważniejsze z punktu widzenia rozwoju turystycznego gminy – geologiczne związane z Geoparkiem i Szlak Legend Moryńskich.

Potencjał społeczny

Według stanu na rok 2014 ludność gminy Moryń wynosiła 4362 osoby, w tym 2228 kobiet i 2134 mężczyzn. Procentowy rozkład ludności w podziale na grupy wynosi: w wieku przedprodukcyjnym – 18,6%, produkcyjnym – 65,3% i poprodukcyjnym – 16,1% (wg stanu na 2014 r.). W gminie przypada 35 osób na 1 km².

Potencjał i uwarunkowania gospodarcze (przemysłowe, rolnicze, usługowe)

W gminie Moryń, według stanu na koniec 2014 roku, działały 342 zarejestrowane przedsiębiorstwa. Wśród nich najliczniejszą reprezentację stanowią firmy zajmujące się handlem (95 podmiotów) i budownictwem (67 podmiotów). Na trzecim miejscu znalazły się te, które trudnią się przetwórstwem przemysłowym (17 podmiotów). Na terenie gminy nie ma większych zakładów przemysłowych, które w sposób uciążliwy wpływałyby na środowisko naturalne i mieszkańców.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w roku 2014 wynosił 11,9%.

Na terenie gminy występują naturalne zasoby kruszyw. Aktualnie funkcjonują dwie kopalnie, w tym jedna zawiesiła produkcję.

W użytkach rolnych największą powierzchnię zajmują grunty orne, bo 6588 ha, czyli 91% wszystkich użytków rolnych. Pozostałe użytki rolne stanowią: sady – 152 ha (2%), łąki trwałe – 241 ha (3%) i pastwiska – 272 ha (4%). Dominującą formą produkcji rolnej na terenie gminy jest produkcja roślinna, a w szczególności uprawa zbóż (pszenica i rzepak). Niewielki procent gospodarstw rolnych zajmuje się produkcją zwierzęcą, głównie chowem trzody chlewnej i bydła.

Ruch turystyczny, jako czynnik rozwoju lokalnej gospodarki turystycznej

Podstawą do analizy ruchu turystycznego na terenie gminy Moryń są dane pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego w Szczecinie i opublikowane w różnych publikacjach statystycznych (np. *Turystyka w województwie zachodniopomorskim w latach 2010–2012*, *Województwo Zachodniopomorskie 2014*). Jednakże dostępne źródła nie pozwalają w pełni ocenić wielkości ruchu turystycznego na badanym obszarze. W tabeli 1. zaprezentowano liczbę turystów korzystających z obiektów zbiorowego zakwaterowania w gminie Moryń na tle powiatu gryfińskiego w 2012 roku, w tabeli 2. zaprezentowano z kolei liczbę udzielonych turystom noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania w gminie Moryń na tle powiatu gryfińskiego w 2012 roku.

Ważnych informacji (choć niepełnych i niemiarodajnych) na temat wielkości ruchu turystycznego w gminie Moryń może dostarczyć wiedza płynąca z poboru opłaty miejscowej. Opłata miejscowa (pot. opłata klimatyczna) jest opłatą pobieraną na podstawie przepisów ustawy o podatkach i opłatach lokalnych od osób fizycznych przebywających czasowo w celach wypoczynkowych, turystycznych lub szkoleniowych w miejscowościach o szczególnych walorach uzdrowiskowych, klimatycznych i krajobrazowych. Opłata ta w przypadku Morynia wynosi 1 zł za osobodzień. Z opłaty tej zwolnione są zorganizowane grupy dzieci i młodzieży. Opłatę pobiera się od turystów korzystających z usług noclegowych oferowanych przez obiekty rejestrowane (np. hotele, ośrodki wczasowe i turystyczne, schronisko młodzieżowe, kwatery agroturystyczne). Brak jest możliwości jej poboru w przypadku działalności obiektów nierejestrowanych (np. kwatery prywatne) oraz od odwiedzających jednodniowych. Tabela 3. przedstawia informację nt. poboru opłaty miejscowej w latach 2013–2016.

Jak wynika z informacji zawartych w tabeli 3. – widoczny jest w analizowanych latach wzrost wartości dochodów planowanych, jak i wykonania w zakresie opłaty miejscowej. Plan na 2016 rok zakłada, że na terenie gminy nastąpi sprzedaż około 3500 noclegów. Jeśli każdy turysta, który opłaci opłatę przebywałby tylko jedną dobę, dałoby to liczbę 3500 osób. Jednakże część osób, które zapłacą, będą przebywały w celach turystycznych na terenie gminy znacznie dłużej niż

Tabela 1. Liczba turystów korzystających z obiektów zbiorowego zakwaterowania w gminie Moryń na tle powiatu gryfińskiego w 2012 roku.

Lp.	Gmina	Liczba korzystających z obiektów zbiorowego zakwaterowania		
		Turyści krajowi	Turyści zagraniczni	Ogółem
1.	Moryń	470	460	930
2.	Powiat gryfiński	20 668	3 759	24 427

Źródło: *Turystyka w województwie zachodniopomorskim w latach 2010–2012*, GUS, Szczecin 2012.

Tabela 2. Liczba udzielonych turystom noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania w gminie Moryń.

Lp.	Gmina	Udzielone noclegi w obiektach zbiorowego zakwaterowania		
		Turystom krajowym	Turystom zagranicznym	Ogółem
1.	Moryń	1119	1365	2484
2.	Powiat gryfiński	41 938	9843	51 781

Źródło: *Turystyka w województwie zachodniopomorskim w latach 2010–2012*, GUS, Szczecin 2012.

Tabela 3. Opłata miejscowa, jako dochód gminy Moryń w latach 2013–2016.

Plan	Wykonanie	%
2013 r.		
2200 zł	2189 zł	99,52
2014 r.		
3000 zł	2905 zł	96,83
2015 r.		
3400 zł	3406 zł	100,18
2016 r.		
3500 zł		

Źródło: *Budżety gminy Moryń w latach 2013–2016 – sprawozdania i plany*.

jedna doba; zakłada się, że będą to około 2–3 doby. Poza tym część osób nigdzie nie będzie rejestrowana (albo skorzystają z bazy nierejestrowanej, albo będą to odwiedzający jednodniowi, np. uczestnicy imprez organizowanych na terenie gminy). Część turystów będzie rejestrowana, ale nie będzie wносить opłaty. To głównie grupy zorganizowane dzieci i młodzieży korzystających z oferty podmiotów turystycznych działających nad jeziorem Morzycko.

2.1.3. Analiza otoczenia i przestrzennych uwarunkowań rozwoju

Gmina Moryń tworzy lokalny układ osadniczy w niewielkim stopniu domknięcia. Oznacza to, że mieszkańcy oraz podmioty gospodarcze mają możliwość korzystania na terenie gminy jedynie z usług podstawowych. Dostęp do szerszego zakresu usług jest możliwy poprzez istnienie związków przestrzenno-funkcjonalnych z czterema ośrodkami miejskimi:

Chojną, Dębniem, Gryfinem i Szczecinem. Najsilniejsze zależności funkcjonalne łączą gminę Moryń z Gryfinem, gdzie znajdują się władze powiatowe, oraz Szczecinem, który jest siedzibą władz wojewódzkich. W najbliższym ośrodku miejskim w Chojnie realizowana jest część rozszerzonych usług o charakterze publiczno-prawnym. Również część mieszkańców jest zatrudniona w gminie Chojna. Ponadto istnieją silne powiązania z gminą Cedynia, ze względu na istnienie targowiska przygranicznego w Osinowie Dolnym, na którym spora część mieszkańców gminy znajduje zatrudnienie. Ostatnio znaczna część osób znalazła zatrudnienie w Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej.

Rozwój gospodarczy gminy Moryń związany jest w znacznej mierze z rozwojem przede wszystkim funkcji turystycznych, natomiast w coraz mniejszej – z rozwojem funkcji rolniczej (gmina Moryń z gminy rolniczo-turystycznej wyewoluowała w latach

2003–2015 w kierunku stania się gminą turystyczną, opierającą swój rozwój głównie na posiadanych zasobach naturalnych). W gminie Moryń przeważają gleby bonitacyjne klas III a, III b i IV a, występujące na obszarze całej gminy. Podstawowe problemy rolnictwa w gminie Moryń związane są z procesami przemian własnościowych, obszarowych, organizacyjnych i produkcyjnych. Niewielka liczba funkcjonujących na terenie gminy gospodarstw rolnych wielkopowierzchniowych, które dobrze się odnalazły po przemianach gospodarczych pierwszych 15 lat XXI wieku, wskazuje na brak potrzeby ukierunkowania działań gminy na dalszy rozwój tego sektora.

Rozwój turystyki w gminie Moryń jest uzależniony w głównej mierze od lokalnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Główną atrakcją turystyczną i jednocześnie kluczowym zasobem jest jezioro Morzycko. W gminie występują rzadkie okazy fauny i flory. Część gminy należy do Cedyńskiego Parku Krajobrazowego (ok. 20%), a pozostała część znajduje się w otulinie parku. Czynnikiem warunkującym rozwój turystyki są również wspomniane wcześniej zabytki architektury.

Z uwagi na różnorodność zasobów surowcowych oraz występowanie innych cennych wartości przyrodniczych i kulturowych wskazane jest opracowanie ekspertyzy kompleksowej dotyczącej opłacalności perspektywicznej eksploatacji złóż w kontekście ochrony środowiska oraz kierunków wywozu i przystosowania dróg do tego rodzaju transportu.

Również sprzyjające położenie gminy Moryń w pasie przygranicznym oraz połączenia komunikacyjne są czynnikami tworzącymi dogodne warunki dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.

2.1.4. Dostępność komunikacyjna

Moryń jest lokalnym węzłem dróg do Cedyń, Mieszkowic, Chojny, a przez wieś Witnica przebiega droga krajowa nr 31 do Szczecina (odcinek: Chojna – Mieszkowice). Od miejscowości Wierzchlas przez miasto Moryń w kierunku Cedyń i dalej do granicy

państwa biegnie droga wojewódzka nr 125. Na terenie gminy zlokalizowane są również drogi o statusie powiatowym i gminnym.

Bliskość Berlina (ok. 90 km) sprzyja rozwojowi turystyki i współpracy polsko-niemieckiej. Najkrótsze połączenia drogowe gminy Moryń z Niemcami wiodą przez Chojnę w kierunku Schwedt oraz przez Cedyń do przejścia granicznego w Osinowie Dolnym.

Przez gminę przebiega linia kolejowa Szczecin – Zielona Góra (stacje na terenie gminy: Witnica Chojńska i Bielin).

2.1.5. Stan rozwoju instytucjonalnego

Lokalny potencjał instytucjonalny tworzą: administracja gminna wraz z jednostkami organizacyjnymi, jednostki organizacyjne administracji powiatowej, instytucje użyteczności publicznej, bank, kluby sportowe, organizacje społeczne, gospodarcze, rolnicze oraz inne organizacje działające w gminie. Instytucje te, wraz z podmiotami gospodarczymi działającymi na terenie gminy, mogą odgrywać różne role w zakresie stymulowania rozwoju gospodarczego i społecznego gminy Moryń.

Gmina Moryń jest aktywnym członkiem Związku Gmin Dolnej Odry, zrzeszającym aktualnie 17 gmin. Celem związku jest wykonywanie zadań publicznych w zakresie gospodarki odpadami, w tym unieszkodliwianie odpadów komunalnych oraz organizowanie systemu logistycznego zbiórki odpadów na terenie działania Związku, a także reprezentowanie wspólnych interesów gmin.

Gmina Moryń funkcjonuje również w ramach Dolnoodrzańskiej Inicjatywy Rozwoju Obszarów Wiejskich (DIROW), której celem jest wykorzystywanie inicjatyw społecznych oraz walorów przyrodniczo-historycznych na rzecz wzrostu atrakcyjności turystycznej obszaru, intensyfikacji rozwoju gospodarczego oraz podniesienia poziomu życia społeczności lokalnej.

Na terenie gminy Moryń nie jest umiejscowiona jednostka policji. Wcześniej działał Rewir Dzielnico-

wych, który organizacyjnie i służbowo podległy był Komendzie Powiatowej Policji w Gryfinie. Obecnie teren gminy Moryń znajduje się w obrębie działania Komisariatu Policji w Chojnie. Dzielnicowym Posterunku Policji Mieszkowice – Moryń podlegają dwa rejony, tj. rejon I miasto Moryń oraz rejon II gmina Moryń. Punkt przyjęć interesantów znajduje się w Moryniu przy ul. Plac Wolności 1.

Na terenie gminy funkcjonuje 1 urząd pocztowy (Filia Urzędu Pocztowego Chojna), który obsługuje klientów w dni robocze w godzinach: 9.00–16.00.

W Moryniu zlokalizowana jest Filia Banku Spółdzielczego w Chojnie. Bank udziela kredytów rolniczych i konsumpcyjnych, prowadzi rachunki oszczędnościowe i oszczędnościowo-rozliczeniowe oraz zapewnia kompleksową obsługę finansową zakładów działających na terenie gminy. Na terenie gminy działa jeden bankomat.

Ważnym elementem życia społecznego gminy są organizacje i stowarzyszenia, których działalność wzbogaca życie kulturalne, gospodarcze i sportowe mieszkańców oraz zwiększa bezpieczeństwo. W gminie działają trzy Ochotnicze Straże Pożarne: w Moryniu, Witnicy i Starym Objezierzu, które skupiają w swoich szeregach dorosłych oraz drużyny młodzieżowe dziewcząt i chłopców. Poza gaszeniem pożarów i udzielaniem pomocy w zakresie ratownictwa drogowego, przeciwpowodziowego i medycznego, OSP organizują Międzygminne Zawody Sportowo-Pożarnicze i obchody Dnia Strażaka. Strażacy dzielą się również wiedzą i doświadczeniem z dziećmi i młodzieżą podczas pokazów,

spotkań i pogadanek organizowanych w szkołach gminy Moryń. Prowadzą również współpracę z niemieckimi ochotniczymi strażami pożarnymi z Wriezen i Templina.

W gminie działa wiele klubów sportowych o różnej specjalizacji (piłka nożna, tenis ziemny, jeździectwo, karate, strzelectwo, wędkarstwo).

2.1.6. Współpraca partnerska

Gmina Moryń współpracuje z partnerami zagranicznymi z następujących miast i gmin:

- miasto Joachimsthal (Niemcy) – zakres współpracy: gospodarka komunalna, ochrona środowiska, turystyka, kultura i sport;
 - gmina Prenzlau (Niemcy) – zakres współpracy: kultura, rozwijanie stosunków przygranicznych, turystyka;
 - miasto Schwedt (Niemcy) – zakres współpracy: gospodarka komunalna i socjalna, kultura i sport.
- W ramach współpracy regionalnej i krajowej gmina Moryń współpracuje z:
- gminami powiatu gryfińskiego oraz starostwem powiatowym w Gryfinie;
 - Dolnoodrzańską Inicjatywą Rozwoju Obszarów Wiejskich, której jest członkiem;
 - Związkiem Gmin Dolnej Odry, którego jest członkiem;
 - Stowarzyszeniem Cysterskim;
 - Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania;
 - Polską Siecią Odnowy i Rozwoju Wsi, której jest członkiem.

2.1.7. Budżet gminy

Tabela 4. Struktura dochodów i wydatków gminy Moryń w latach 2013–2016 (w zł).

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016 (Plan)
Dochody budżetu				
Ogółem	14 159 595	12 117 998	13 020 823	15 087 609
Bieżące	11 744 441	11 652 348	12 141 162	13 423 829
Majątkowe	2 415 154	465 650	879 661	1 663 780
Wydatki budżetu				
Ogółem	12 799 724	12 972 514	12 175 546	17 434 195
Bieżące	11 470 874	11 832 704	11 732 979	13 609 814
Majątkowe	1 328 850	1 139 810	442 567	3 824 381
Deficyt/nadwyżka	Nadwyżka 1 328 850	Deficyt 854 516	Nadwyżka 845 277	Deficyt 2 346 586
Sposób pokrycia deficytu/wykorzystania nadwyżki	Splata rat kredytu: 237 344 Wykup pap. wart.: 122 527	Pożyczka: 424 468 Wolne środki: 430 048	Splata rat kredytu: 120 301 Wolne środki: 50 146	Pożyczka: 2 075 599 Wolne środki: 270 987

Źródło: dane finansowe gminy Moryń.

Ważną pozycją zarówno po stronie dochodów, jak i wydatków gminy Moryń stanowią działania związane z rozwojem turystyki i infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej, które miały miejsce w latach 2013–2015 oraz w zakresie planów na rok 2016.

Rok 2013

Znaczna część środków budżetowych w 2013 roku była angażowana głównie na wydatki bieżące. Pomimo tego realizowane i finalizowane były zadania inwestycyjne z udziałem środków unijnych, do których zaliczają się następujące projekty o charakterze turystycznym:

- centra informacyjne i rozbudowa infrastruktury obiektów związanych z epoką lodowcową w Ziethen i Moryniu (Geopark Kraina Polodowcowa nad Odrą);

- rozbudowa kąpieliska wraz z budową małej infrastruktury turystycznej;
- przebudowa, remont i wyposażenie świetlicy wiejskiej w Starym Objezierzu oraz budowa placu zabaw przy świetlicy;
- modernizacja kortu tenisowego w Moryniu;
- poprawa warunków wypoczynku i rekreacji w miejscowości Moryń poprzez budowę placu zabaw dla dzieci.

Do najważniejszych zadań inwestycyjnych i remontowych z zakresu turystyki realizowanych w roku 2013 należy zaliczyć:

- wykonanie slipu na kąpielisku miejskim;
- zakończenie inwestycji w ramach projektu Geopark (zakup modeli zwierząt);
- kontynuacja remontu pomostu cumowniczo-widokowego w Moryniu.

Dochody 2013 z zakresu promocji i turystyki:

– wpływy z różnych opłat,	993,90 zł	(100,00%)
– otrzymane dochody z tytułu dotacji celowej związanej z realizacją projektu: „Rozbudowa infrastruktury plaży miejskiej w Moryniu poprzez montaż kładki cumowniczej oraz budowę pomieszczenia gospodarczego do przechowywania sprzętu ratowniczego” dofinansowanego ze środków PROW,	16 187,86 zł	(39,21%)
– dochody z tytułu egzekucji naliczonych kar od osoby prawnej,	911,12 zł	(91,11%)
– dochody z dzierżawy kajaków,	1 000,00 zł	(100,00%)
– wpływy z różnych dochodów,	30,00 zł	(100,00%)
– planowane dochody z tytułu dotacji celowej związanej z realizacją projektu: „Zakup wyposażenia do pawilonu rekreacyjno-sportowo-socjalnego na plaży miejskiej w Moryniu” (plan 26 630 zł), oraz dochody bieżące związane z projektem Geoparku (plan 78 000 zł; wykonanie 0,00 zł),	23 103,00 zł	(22,08%)
– planowane dochody majątkowe z tytułu dotacji celowej związanej z realizacją projektu: „Centra informacyjne i rozbudowa infrastruktury obiektów związanych z epoką lodowcową w Ziethen i Moryniu (Geopark Kraina Polodowcowa nad Odrą)” (plan 323 750 zł).	323 303,73 zł	(99,86%)

Wydatki 2013 z zakresu promocji i turystyki:

– dotacja na promocję i turystykę, materiały promocyjne gminy, projekt „Dzień głazu”,	34 298,78 zł	(47,14%)
– koszty utrzymania kąpieliska miejskiego (zakupy materiałów i wyposażenie, energia elektryczna, opłata za certyfikat „Błękitna flaga”, wynagrodzenia ratowników, utrzymanie czystości itp.), wydatki bieżące związane z projektem Geopark, remont i konserwacja pomostu na kąpielisku miejskim w Moryniu, * wydatki majątkowe: – realizacja projektu Geopark (51 660,00 zł) – wykonanie slipu na kąpielisku miejskim (11 070,00 zł).	167 929,94 zł	(87,68%)

Rok 2014

Znaczna część środków budżetowych w 2014 roku była angażowana głównie na wydatki bieżące. Pomimo tego realizowane i finalizowane były zadania inwestycyjne z udziałem środków unijnych, do których zaliczają się następujące projekty o charakterze turystycznym:

- wyznaczenie i oznakowanie trasy nordic walking oraz wydanie folderu promującego wszystkie trasy nordic walking w gminie Moryń;
- budowa pieszego szlaku turystyczno-wypoczynkowego (śladami moryńskich legend) z punktami przystankowymi oraz wydanie broszury promującej szlak legend;
- zakup modeli zwierząt epoki lodowcowej.

Do najważniejszych zadań inwestycyjnych i remontowych z zakresu turystyki realizowanych w roku 2014 należy zaliczyć:

- realizację projektu w ramach dofinansowania z PROW 2007–2013 pn.: „Wyznaczenie i oznakowanie trasy nordic walking oraz wydanie folderu promującego wszystkie trasy nordic walking w gminie Moryń”;
- realizację projektu w ramach dofinansowania z PROW 2007–2013 pn.: „Budowa pieszego szlaku turystyczno-wypoczynkowego (śladami moryńskich legend) z punktami przystankowymi oraz wydanie broszury promującej szlak legend”;
- realizację projektu w ramach dofinansowania z PROW 2007–2013 pn.: „Zakup modeli zwierząt epoki lodowcowej” – tj. figury Lwa Jaskiniowego i Jelenia Olbrzymiego;
- zakupienie modeli zwierząt epoki lodowcowej ze środków własnych gminy Moryń – Nosorożca Włochatego i Renifera.

Dochody 2014 z zakresu promocji i turystyki:

– darowizny pieniężne,	760,00 zł	(100,00%)
– planowane dochody z tytułu dotacji celowej związanej z realizacją projektu: „Dzień Głazu w Gminie Moryń” (plan 24 000 zł),	19 505,20 zł	(81,27%)
– planowane dochody z tytułu dotacji celowej związanej z realizacją projektu: „Budowa pieszego szlaku turystyczno-wypoczynkowego (śladami moryńskich legend) z punktami przystankowymi oraz wydanie broszury promującej szlak legend” (plan 11 000 zł),	10 828,54 zł	(98,44%)
– dochody z tytułu dzierżawy sprzętu pływającego (kajaki),	406,50 zł	(20,33%)
– planowane dochody z tytułu dotacji celowej związanej z realizacją projektu: „Centra informacyjne i rozbudowa infrastruktury obiektów związanych z epoką lodowcową w Ziethen i Moryniu (Geopark Kraina Polodowcowa nad Odrą)” (plan 31 400 zł)	31 370,85 zł	(99,91%)
– planowane dochody z tytułu dotacji celowej związanej z realizacją projektu: „Zakup modeli zwierząt epoki lodowcowej (...)” (plan 41 300 zł)	0,00 zł	(0,00%)

Wydatki 2014 z zakresu promocji i turystyki:

<ul style="list-style-type: none"> - materiały promocyjne gminy, - dotacje dla stowarzyszeń na zadania w zakresie promocji gminy Moryń, - wydatki bieżące związane z projektem „Wyznaczenie i oznakowanie trasy nordic walking oraz wydanie folderu promującego wszystkie trasy nordic walking w gminie Moryń” (5 504,00 zł – 77,86%), * wydatki majątkowe: <ul style="list-style-type: none"> - wydatki majątkowe związane z projektem „Wyznaczenie i oznakowanie trasy nordic walking oraz wydanie folderu promującego wszystkie trasy nordic walking w gminie Moryń” (10 240,00 zł – 38,44%), - wydatki w ramach projektu „Budowa pieszego szlaku turystyczno-wypoczynkowego (śladami moryńskich legend) z punktami przystankowymi oraz wydanie broszury promującej szlak legend” (6 703,05 zł), 	<p>38 875,53 zł</p>	<p>(61,12%)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - utrzymanie kąpieliska miejskiego w Moryniu, remonty pomostów, wyposażenie pomieszczeń plaży, * wydatki majątkowe: <ul style="list-style-type: none"> - projekt „Zakup modeli zwierząt epoki lodowcowej (...)” – Lew Jaskiniowy, Jeleń Olbrzymi (55 830,00 zł), - zakup modeli zwierząt epoki lodowcowej ze środków własnych gminy Moryń – Nosorożec Włochaty i Renifer (44 280,00 zł). 	<p>155 039,14 zł</p>	<p>(88,92%)</p>

Rok 2015

Dochody 2015 z zakresu promocji i turystyki:

	Plan	Wykonanie	%	Dochody majątkowe	Dochody bieżące
Turystyka	48 010,00	47 901,69	99,97%	36 401,00	11 500,69
Zadania z zakresu upowszechniania turystyki					
Dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 3 pkt 5 i 6 ustawy, lub płatności w ramach budżetu środków europejskich, z wyłączeniem dochodów klasyfikowanych w paragrafie 205	11 500,00	11 497,46	99,98%	0	11 497,46
Pozostała działalność	36 510,00	36 404,23	99,71%	36 401,00	3,23
Pozostałe odsetki	10,00	3,23	32,30%	0,00	3,23
Dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt. 3 oraz ust. 3 pkt 5 i 6 ustawy, lub płatności w ramach budżetu środków europejskich, z wyłączeniem dochodów klasyfikowanych w paragrafie 205	36 500,00	36 401,00	99,73%	36 401,00	0

Wydatki 2015 z zakresu promocji i turystyki:

	Plan	Wykonanie	%
Turystyka	102 541,00	74 341,03	72,50%
Zadania w zakresie upowszechniania turystyki, w tym:	47 441,00	31 892,30	67,23%
wydatki związane z realizacją zadań statutowych,	26 000,00	10 940,00	42,08%
wynagrodzenia i składki od nich naliczane,	8180,00	7692,00	94,03%
wydatki bieżące na programy finansowane z udziałem środków z Unii Europejskiej (...),	10 261,00	10 260,30	99,99%
dotacje na zadania bieżące.	3000,00	3000,00	100,00%
Pozostała działalność, w tym:	55 100,00	42 511,73	77,15%
wydatki związane z realizacją zadań statutowych,	44 150,00	31 608,73	71,59%
wynagrodzenia i składki od nich naliczane.	10 950,00	10 903,00	99,57%

Plan na rok 2016

Planowane dochody z tytułu realizacji projektu ze środków PROW, w tym wdrożenie platformy informacji internetowej Geoparku – 6363 zł.

Wydatki

Promocja gminy, w tym:

- dotacja z zakresu upowszechniania turystyki – 3000 zł,
- foldery, oznakowanie turystyczne, kalendarze, pocztówki, informatory turystyczne, banery, zdjęcia lotnicze, materiały i gadzety promocyjne (breloki, smycze) – 18 000 zł,
- realizacja operacji dofinansowanej ze środków

unijnych: Wdrożenie platformy informacji internetowej Geoparku – 10 000 zł,

- tłumaczenia – 2000 zł,
- energia elektryczna na kąpielisku miejskim i promenadzie – 5500 zł,
- zakup usług pozostałych w zakresie utrzymania kąpieliska, tj. przygotowanie kąpieliska do sezonu letniego, badanie wody, usługi umowy kompleksowej z WOPR, usługi z zakresu utrzymania czystości – 31 000 zł,
- remonty pomostów na jeziorze Morzycko – 10 000 zł,
- opracowanie dokumentacji na projekt pn. „Infrastruktura turystyczna jeziora Morzycko” – 31 000 zł.

2.2. Zasoby przyrodnicze, krajobrazowe i turystyczne gminy Moryń

Gmina posiada ponadlokalne i regionalne walory przyrodnicze. Większość gminy Moryń, tj. ok 80%, leży w otulinie Cedyńskiego Parku Krajobrazowego, a pozostała część, tj. ok. 20%, należy do samego Parku.

Gmina leży na zachodnim skraju makroregionu Pojezierze Zachodniopomorskie i mezoregionu Pojezierze Myśliborskie. Dominuje tu krajobraz morenowy ukształtowany przez ostatnie zlodowacenie.

Największym „przyrodniczym skarbem” gminy jest jezioro Morzycko, jedno z najgłębszych jezior w Polsce (58,5 m – kryptodepresja). Oprócz tego gmina obfituje w jeziora o średniej i małej powierzchni.

Obszar wokół Morynia cechuje urozmaicony krajobraz dzięki wzgórzom, jeziorom i malowniczym zabudowaniom wiosek. Centralnie położone duże jezioro Morzycko tworzy wraz z otaczającymi wzniesieniami, lasami i zabudową Morynia malowniczy widok. Przed wojną była to miejscowość o charakterze uzdrowiskowym.

Pod względem geobotanicznym teren gminy zaliczany jest do krainy: Pojezierze Pomorskie, okręgu Myśliborskiego (północna część gminy) i krainy: Pomorski Południowy Pas Przejściowy, okręg Brzeg Pradoliny Noteckiej (część południowa gminy). Położenie na granicy dwóch krain geobotanicznych daje ogromne bogactwo botaniczne gminy. Spotykamy tu zarówno element atlantycki, jak np. kłoc wiewchowata, lasy z dużym udziałem buka, jak i typowe bory sosnowe. Lasy tego typu nadają się do rekreacji i są stosunkowo odporne na antropopresję.

Dużą osobliwością Morynia jest wyjątkowo powszechne i obfite występowanie chronionego bluszczu zwyczajnego. Spotkać tu można zarówno stare kwitnące i owocujące krzewy, jak i całe fragmenty lasów i parku miejskiego porośnięte gęstym kobiercem bluszczu.

Murawy kserotermiczne, czyli bardzo cenne przyrodniczo fragmenty roślinności zbliżone do stepów kontynentalnych, są największą atrakcją przyrodniczą gminy. Znane i opisywane były już pod koniec XIX w.

Formują się zwykle na nasłonecznionych zboczach pagórków o wystawie południowej lub południowo-zachodniej.

Ciekawe zbiorowiska ciepłolubne można podziwiać na południowych zboczach doliny Słubi na zachód od Morynia, na południe od Witnicy oraz najcenniejsze, dwa stanowiska w rejonie Dolska – proponowany obszar chronionego krajobrazu. O urodzie tych zbiorowisk roślinnych decyduje m.in.: porastająca je łanami ostnica włosowata chroniona, trawa stepowa, pięknie kwitnące dzwonki syberyjskie, sasanka łąkowa, szaflwia lekarska, zaraza przytuliowa (rzadka roślina pasożytnicza).

Jezioro Morzycko, o powierzchni lustra wody 342,7 ha, jest siedliskiem m.in. sielawy, ryby charakterystycznej dla jezior bardzo czystych. Duże obszary dna porastają rzadkie już zespoły lilii wodnych z grążelem żółtym, grzybieniem białym oraz bardzo rzadkim grzybieniem północnym. Dla ochrony najcenniejszych fragmentów tych zbiorowisk planowane jest uznanie ich za stanowiska florystyczne (w Moryniu, u ujścia rzeki Słubi i w Starym Objezierzu).

Rzeka Słubia przepływająca przez Morzycko to czysty, bystro płynący strumień, o czym świadczy występowanie tu pstrąga potokowego oraz rzadkiego gatunku krasnorostu – *Hildebrandia rivularis*. Jej koryto porastają także kolonie słodkowodnych gąbek i mszywiolów. W założeniach Cedyńskiego Parku Krajobrazowego jest utworzenie tu rezerwatu przyrody.

W gminie Moryń doskonałe warunki znajdują ornitolodzy, obserwatorzy i miłośnicy ptaków. Na południowym zachodzie gminy znajduje się wyjątkowo cenny użytek ekologiczny (kompleks śródleśnych jezior eutroficznych) – Łabędzin I i Łabędzin II. Swoje ostoje mają tu rzadkie gatunki ptaków, jak: bączek, wodnik, cyraneczka, bąk, perkoz, płaskonos, błotniak stawowy czy kureczka zielonka.

Nad jeziorem Morzycko można obserwować: kormorany, tracze nurogęsi, gągoły, łabędzie krzykliwe, płaskonosy i wiele innych gatunków tworzących ogromne stada. W pobliżu rzeki Słubi występują na-

tomiast: zimorodki, żurawie i remizy, bociany czarne, a także orły bieliki, gniazdujące w okolicznych lasach. Niezapomnianych wrażeń dla płetwonurków dostarczą podwodne łąki i ogromne, przypominające rafy koralowe kolonie gąbek występujące w południowej części Morzycka oraz na Jeziorze Bielińskim Dużym.

Nad Morzyckiem i leśnymi jeziorami koło Witnicy występują żółwie błotne. W lasach na południu gminy można natknąć się na gniewosza plamistego, zaskrońca, a nawet żmiję zygzakowatą. Mokradła nad jeziorem Morzycko są miejscem rozrodu wielu gatunków płazów, w tym rzekotki drzewnej, ropuchy szarej i zielonej oraz żaby moczarowej. W okresowych zbiornikach wodnych występuje kumak nizinny, traszka zwyczajna i grzebieniasta. Ciekawostką jest wielokrotnie obserwowana tu wataha wilków.

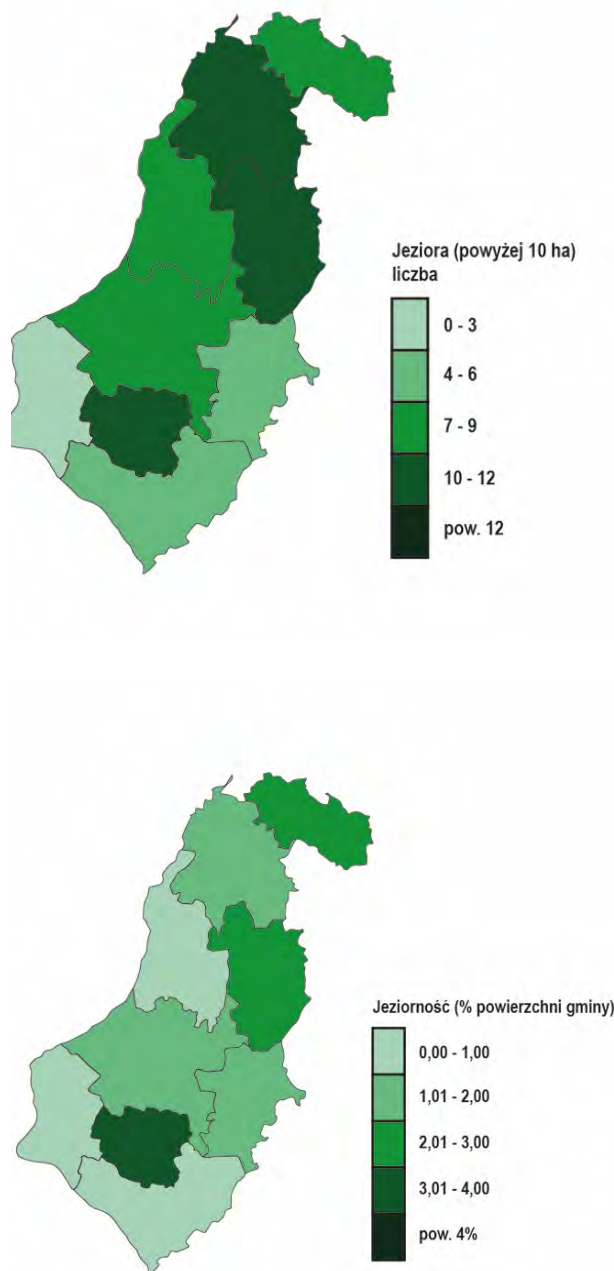
W gminie dobrze zachowały się parki dworskie, szczególnie malownicze są w Witnicy i Bielinie. W parku w Witnicy spotkać można: żywopłoty z chronionego cisu pospolitego, pomnikowe okazy dębów szypułkowych, platanów i wiązów. Park w Bielinie posiada dużą kolekcję ładnych wiekowych drzew o imponujących rozmiarach: topola biała (obwody do 5,1 m), wiąz (obwody do 4,2 m) oraz rzadkie gledicze trójcierniowe i cyprysik błotny, o nieczęsto spotykanych rozmiarach (obwód pnia – 2,8 m).

Warte uwagi są dobrze zachowane aleje przydrożne. Aleja wiekowych dębów szypułkowych ciągnąca się od Przyjezierza do Dolska warta jest ochrony chociażby jako pomnik przyrody.

2.2.1. Zasoby przyrodnicze

Jeziora (powyżej 10 ha):

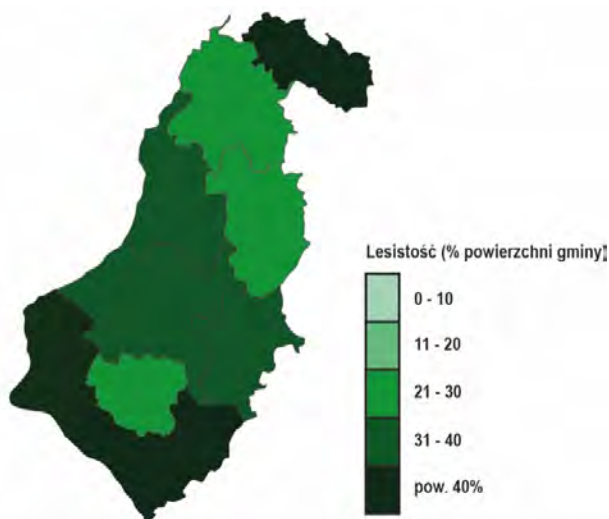
- Morzycko,
- Bielin Duży,
- Objezierze Małe,
- Klępicz,
- Mierno,
- Kałuża,
- Duże Bielin (But),
- Stare Objezierze.

Ryc. 1. Jeziorność w gminach powiatu gryfińskiego

Obszary leśne (odsetek powierzchni gminy)

Lasy zajmują powierzchnię 3307,19 ha, co stanowi 26,5% ogólnej powierzchni gminy. Lasy publiczne zajmowały w 2014 roku powierzchnię 3262,49 ha, natomiast własnością gminy jest 4,9 ha. Pozostała powierzchnia znajduje się w rękach prywatnych.

Ryc. 2. Lesistość w gminach powiatu gryfińskiego

Obszary chronione

Parki krajobrazowe:

- Cedyński Park Krajobrazowy.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:

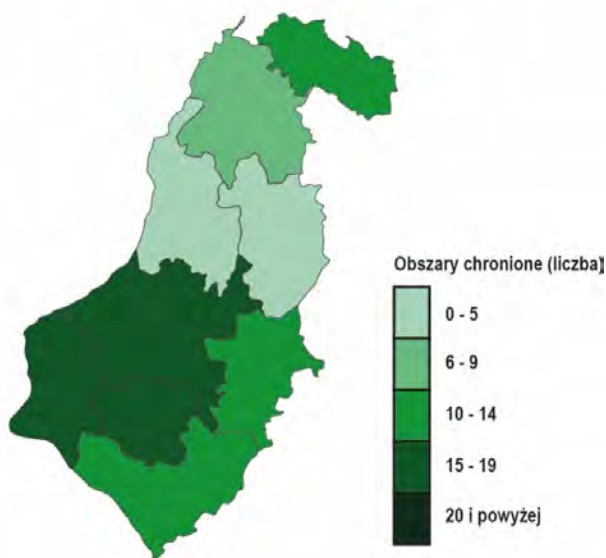
- Dolina Słubi,
- Morzycko.

Użytki ekologiczne:

- 3 użytki ekologiczne.

NATURA 2000:

- Ostoja Cedyńska PLB320017,
- Dolna Odra PLH320037,
- Dolina Dolnej Odry PLB320003,
- Wzgórza Moryńskie.

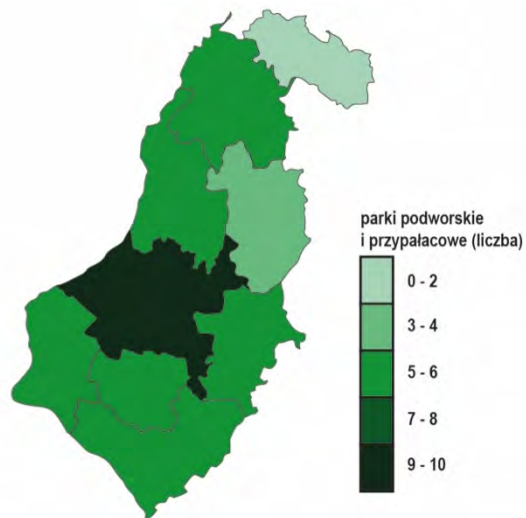
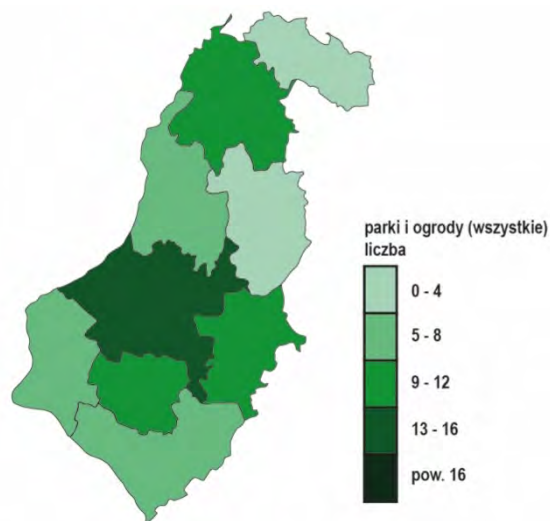

Ryc. 3. Liczba obiektów chronionych w gminach powiatu gryfińskiego

Parki i ogrody

Parki dworskie:

- Bielin – park dworski,
- Witnica – park dworski,
- Gądno – park dworski,
- Kłepicz – park dworski,
- Mirowo – park dworski,
- Przyjezierze – park dworski.

Ryc. 4. Parki w gminach powiatu gryfińskiego

Parki miejskie:

- Moryń – park miejski – planty z licznymi gatunkami bluszczu.

**Ścieżki dydaktyczne, ekologiczne,
centra edukacyjne:**

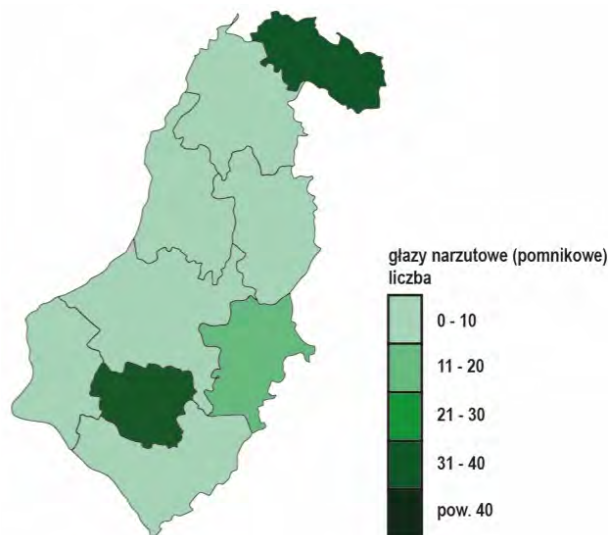
- ścieżka dydaktyczna Geoparku – Aleja gwiazd plejstocenu – Moryń,
- ścieżka dydaktyczna na temat raków polskich,
- wystawa geologiczna w Regionalnym Biurze Geoparku – Moryń.

**Osobliwości przyrody ożywionej i nieożywionej
Pomniki przyrody:**

- 51 pojedynczych drzew w kompleksie leśnym Nadleśnictwa Mieszkowice,
- 1 pomnik w Moryniu (akacja),
- zadrzewienia śródpolne, sosny, kosodrzewiny (Stare Objezierze).

Głazy narzutowe (pomnikowe):

- 1 głaz narzutowy – Czarci Głaz (Głaz „Oliwny”),
- 1 głaz narzutowy – Diabelski Fotel,
- 1 zespół kamieni – lapidarium głazów narzutowych „Kamienny Ogród” (30 sztuk – Moryń),
- 1 głaz narzutowy – krzyżówka (Moryń – Choja – Cedynia),
- 1 głaz narzutowy (szkoła),
- 1 głaz narzutowy (rynek miejski – pomnik/fon-tanna).

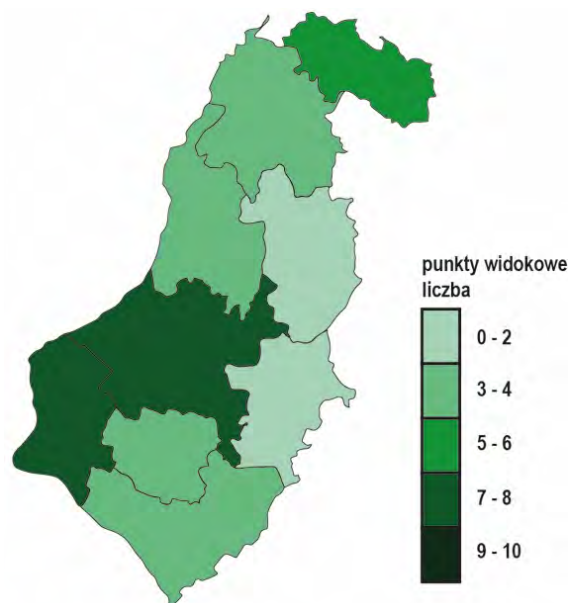
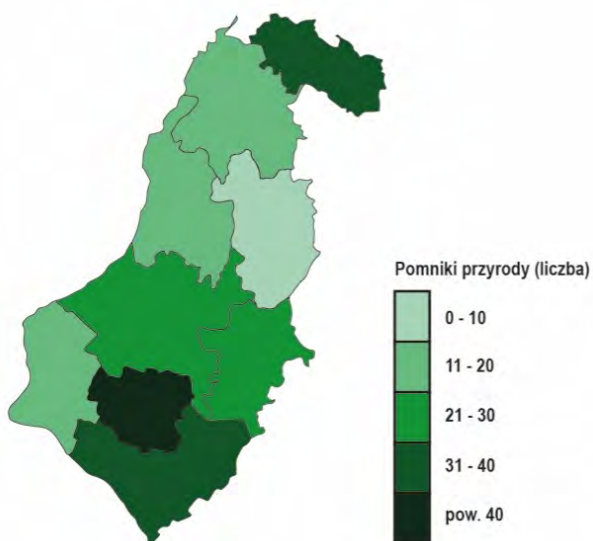
Ryc. 5. Pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej w gminach powiatu gryfińskiego

Inne osobliwości:

- różnorodność gatunkowa bluszczu.

Punkty widokowe:

- Moryń – punkt widokowy nad jeziorem Morzycko,
- Przyjezierze – punkt widokowy – wysoczyzna moreny czołowej,
- przy drodze Dolsko – Mętno,
- przy drodze Moryń – Cedynia.

Ryc. 6. Liczba punktów widokowych w gminach powiatu gryfińskiego

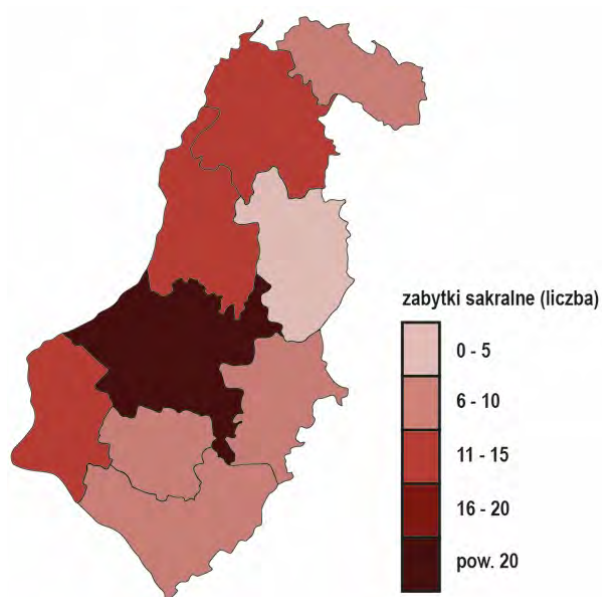
2.2.2. Zasoby historyczno-kulturowe

Zabytki architektury, budownictwa i urbanistyki

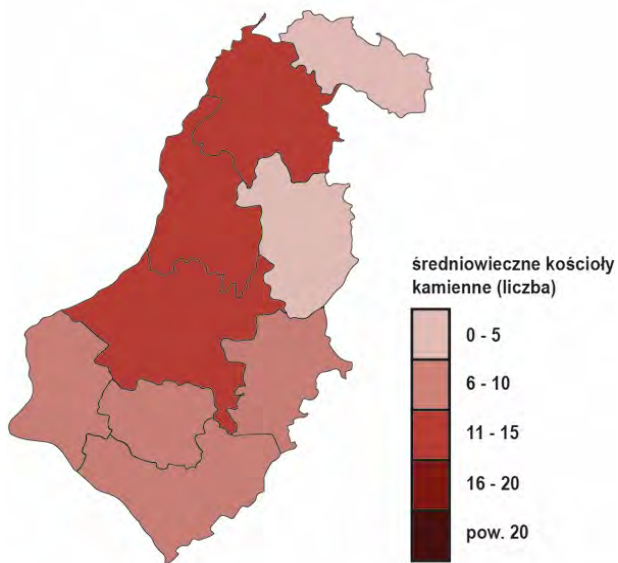
Zabytki sakralne

średniowieczne, kamienne:

- Moryń – kamienny kościół z XIII w. (w wieży zachowany cios z szachownicą),
- Bielin – kamienny kościół z XV w.,
- Klępicz – kamienno-ceglany kościół z XV w.,
- Stare Objezierze – kamienny kościół z XIII w.,
- Witnica – kamienny kościół z XIII w. z cennym barokowym wyposażeniem,
- Dolsko – kamienny kościół z XIII w. (w wieży zachowany cios z szachownicą),
- Mirowo – kamienny kościół z XIII w.,
- Nowe Objezierze – kamienny kościół z XIII w.,
- Przyjezierze – murowany kościół z XIX w.

Ryc. 7a. Zabytki sakralne w gminach powiatu gryfińskiego

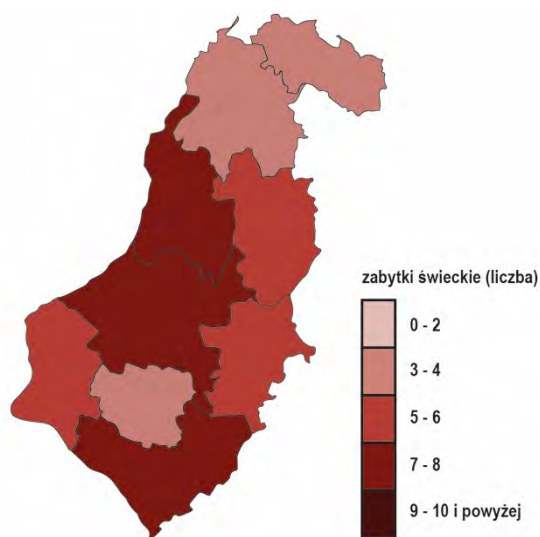

Ryc. 7b. Zabytki sakralne w gminach powiatu gryfińskiego

Zabytki świeckie

(poza pałacami i dworami rodzowymi):

- zabudowa ryglowa z XVIII, XIX i XX w.,
- Moryń – zabudowa miejska z XIX w.,
- Witnica – zespół folwarczny,
- Moryń – Dom Pomocy Społecznej z 1874 r. wraz z pomnikiem jego fundatora dra Christiana Friedricha Kocha,
- Mirowo – zabudowania folwarczne, kamienne zabudowania gospodarskie, budynek kuźni, remiza.

Ryc. 8. Zabytki świeckie w gminach powiatu gryfińskiego

Elementy dawnych fortyfikacji:

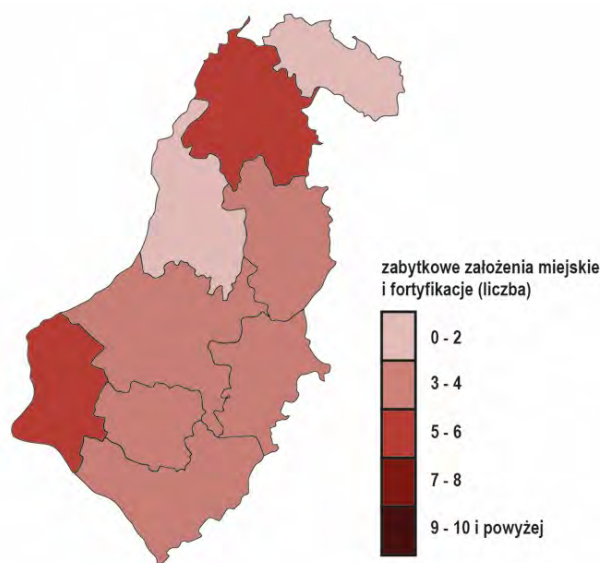
- Moryń – zespół kamiennych murów miejskich wraz z obiektami fortyfikacji,
- Moryń – kamienna furta jeziorna,
- Moryń – bramy (Młyńska i Mieszkowicka).

Zabytkowe założenia wiejskie:

- Witnica – zachowany układ owalnicy.

Zabytkowe założenia miejskie:

- Moryń – zachowany układ dawnego miasta w obrębie murów obronnych.

Ryc. 9. Zabytkowe założenia miejskie w gminach powiatu gryfińskiego

Dawne cmentarze lub/i pojedyncze groby:

- Moryń – pozostałości cmentarza żydowskiego,
- Moryń – pozostałości cmentarza niemieckiego,
- Mirowo – pozostałości cmentarza ewangelickiego,
- Witnica – kaplica grobowa rodu Straussów,
- Witnica – epitafium poświęcone Hansowi Christophowi von Sack z XVIII w.

Pałace, dwory:

- Przyjezierze – dwór z XVIII–XIX w.,
- Bielin – barokowy pałac rodu von Marwitz z XVIII w.,
- Witnica – ruiny pałacu rodu von Sydow z XVIII w.,
- Gądno – ruiny pałacu klasycystycznego z XVIII w.,
- Moryń – ruiny zamku Stolzenburg z XIV w.,

- Mirowo – dwa dwory, w tym jeden wpisany do rejestru zabytków, z drugiej połowy XIX w.,
- Nowe Objezierze – dwór z początku XX w.,
- Stare Objezierze – dwór z końca XIX w.

Zabytki techniki

Zabytki hydrotechniczne:

- Moryń – młyn wodny w średniowiecznej osadzie młyńskiej.

Inne:

- Moryń – ruiny wiatraka holenderskiego,
- Przyjezierze – zabytkowy wiadukt kolejowy,
- Przyjezierze – zabytkowy obiekt dworcowy.

Zabytki archeologii

Grodziska:

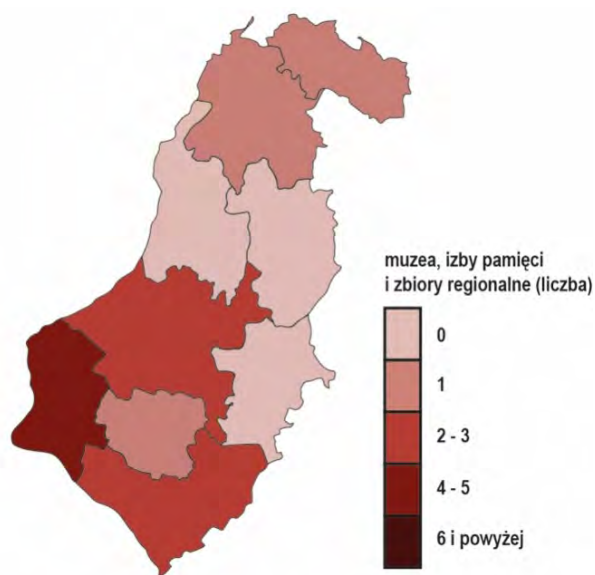
- Moryń – grodzisko.

Grobowce, kurhany, megality:

- Moryń – megality.

Placówki muzealne i zbiory lokalne:

- Moryń – zbiory geoparku.

Ryc. 10. Muzea, izby pamięci i zbiory regionalne w gminach powiatu gryfińskiego

Pamiętki historyczne

Miejsca związane z podaniami historycznymi i legendami

Miejsca związane z podaniami historycznymi:

- Stare Objezierze – historia grupy religijnej Waldensów,
- Moryń – historia zamku na półwyspie jeziora Morzycko,
- Moryń – historia zatopionego samolotu na dnie jeziora,
- Moryń – historia tajemniczych szachownic na ścianach kościołów,
- Nowe Objezierze – historia grupy religijnej Waldensów,
- Nowe Objezierze – kościół Cysterek z Cedyni,
- Nowe Objezierze – historia romańskiej misy z XII w., która obecnie jest przechowywana w Dziale Archeologii Muzeum Narodowego w Szczecinie, jako zabytek unikatowy,
- Dolsko – historia tajemniczych szachownic na ścianach kościołów.

Miejsca związane z legendami:

- Moryń – legenda o Wielkim Raku,
- Moryń – legenda o Czarcim Głazie,
- Moryń – legenda o Diabelskim Fotelu,
- Moryń – legenda o Matyldzie, Burgarabini z zamku Stolzenburg,
- Moryń (Gądno) – legenda o Zaczarowanej królowie Almandzie,
- Moryń – legenda o Kamiennym stoliku do gry w kości,
- Moryń – legenda o Podziemnym przejściu pod jeziorem Morzycko,
- Moryń – legenda Sum z jeziora Morzycko,
- Moryń – legenda o zakochanej córce rybaka z Morynia,
- Moryń – legenda o nocnych cudach w pobliżu Morynia,
- Moryń – legenda o zamurowanej bramie w Moryniu,
- Moryń – legenda o pogromcach Hunów,

- Moryń – legenda o złotym mieczu,
- Przyjezierze – legenda Jak sielawa trafiła do jeziora Morzycko,
- Przyjezierze – legendy o rycerzach ze starego zamku w Moryniu,
- Przyjezierze – legenda o młynarzu z Przyjezierza,
- Przyjezierze – legenda Jak powstała nazwa wsi Butterfelde (Przyjezierze),
- Przyjezierze – legenda z czasów wojen krzyżowych (położenie wsi),
- Gądno – legenda o Siedmiu braciach,
- Gądno – legenda Jak krzyż znalazł się na wieży kościoła,
- Gądno (Moryń) – legenda o Zaczarowanej królowej Almandzie,
- Gądno – legenda o Chytrym rolniku,
- Witnica – legenda o Niespokojnym Jeźdźcu z Witnicy,
- Witnica – legenda o Zatrutych kolecach akacji,
- Stare Objezierze – legenda o Ogromnym Głazie.

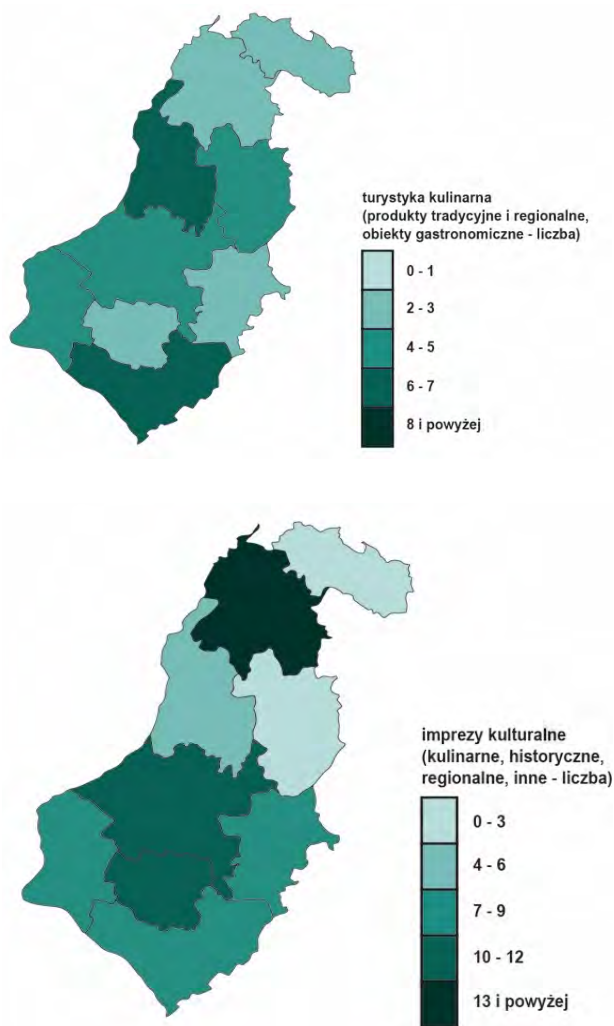
Zasoby dziedzictwa kulinarnego oraz inne przejawy życia kulturalnego

Produkty tradycyjne i/lub produkty regionalne
Produkty tradycyjne wpisane na listę MRiRW:

- akacjowy miód cedyński.

Produkty regionalne lub obiekty sieci *Culinary Heritage*:

- Klępicz – pasieka „Miody Jana”.

Ryc. 11. Produkty i imprezy turystyki kulinarnej w gminach powiatu gryfińskiego

Inscenizacje/imprezy historyczne:

- Festiwal Rycerski, Dzień Głazu.

Jarmarki okazjonalne:

- Moryń – Jarmark Wielkanocny,
- Moryń – Jarmark Bożonarodzeniowy.

Imprezy sportowe (miejskie, regionalne i ponadregionalne):

- Przyjezierze – RAKoTEST – akcja krwiodawstwa,
- Przyjezierze – sezon crossowo–motocyklowy w pow. gryfińskim,
- Przyjezierze – Grand Prix pow. gryfińskiego MTB – maraton rowerowy,
- Skotnica – Towarzyskie międzynarodowe zawody konne w ujeżdżaniu, skokach przez przeszkody, pokaz woltyżerki,

- Stare Objezierze – popularny w pow. gryfińskim bieg integracyjny,
- Gądno – rajd rowerowy „Na szlaku Pana Samochodzika”,
- Moryń – Bieg dookoła Morynia i jeziora Morzycko,
- Regaty żeglarskie o Błękitną wstęgę,
- Turniej tenisa ziemnego im. dra F. Kocha.

Inne imprezy/wydarzenia:

- Moryń – Festiwal Sportowo-Rekreacyjny Jarmark Moryński.

2.2.3. Baza turystyczna

Baza noclegowa

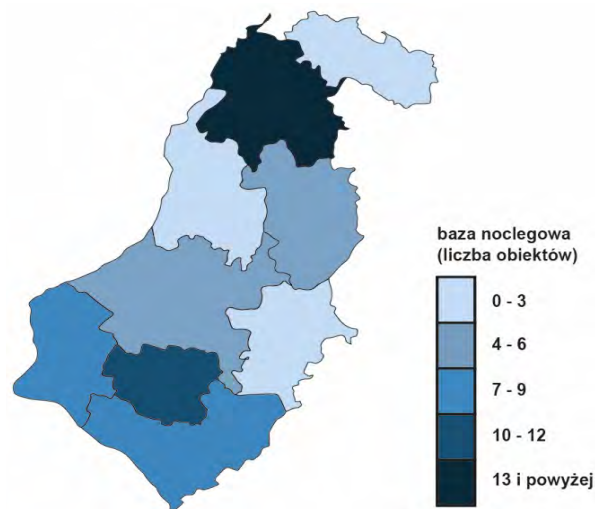
Według danych GUS-u za 2014 rok w gminie Moryń zarejestrowane były 3 obiekty noclegowe (posiadające 10 i więcej pokoi).

Pensjonaty, ośrodki, zajazdy, pokoje gościnne:

- Moryń – CKW „Szafir”,
- Bielin – ośrodek Stadnina Koni,
- Moryń – noclegi „U Beaty”,
- Moryń – Nad Jeziorem,
- Moryń – pokoje gościnne,
- Gądno – ośrodek wypoczynkowy „Gądno”,
- Skotnica – Ośrodek Jeździecki „Podkowa”,
- Moryń – „Pod Orzechami”.

Schroniska:

- Moryń – Szkolne Schronisko Młodzieżowe (całoroczne).

Ryc. 12. Baza noclegowa w gminach powiatu gryfińskiego

Baza gastronomiczna

Bary i fast foody:

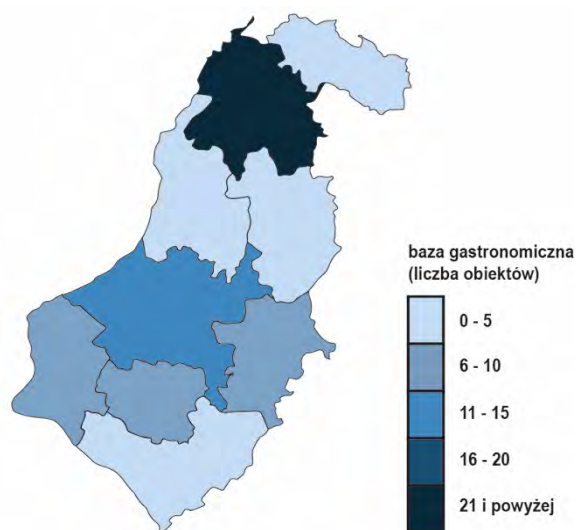
- Moryń – Pierogarnia,
- Moryń – Bistro Pub „Pod Rakiem”,
- Moryń – bar „Imbir”,
- Moryń – smażalnia „Złota Rybka”,
- Moryń – bar na plaży miejskiej.

Puby, kluby, domy weselne:

- Witnica – sala weselna „Pod Sadami”.

Kawiarnie, cukiernie:

- Moryń – lodziarnia Lucyna.

Ryc. 13. Baza gastronomiczna w gminach powiatu gryfińskiego

Kąpieliska:

- Moryń – plaża miejska nad jeziorem Morzycko.

Strzeżone miejsca wykorzystywane do kąpeli:

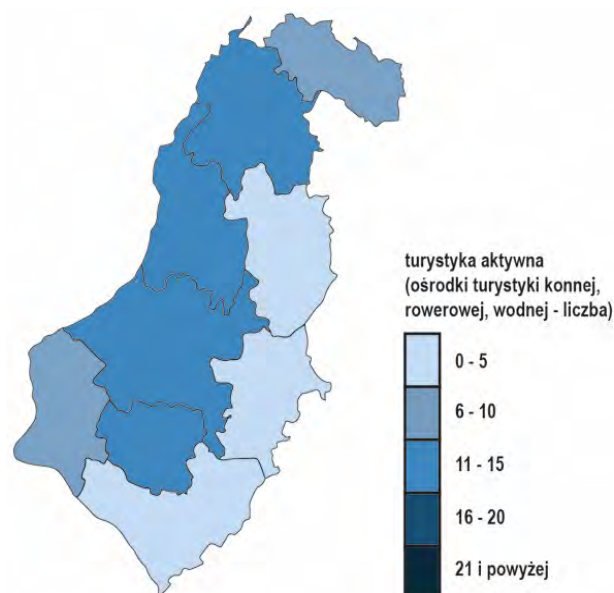
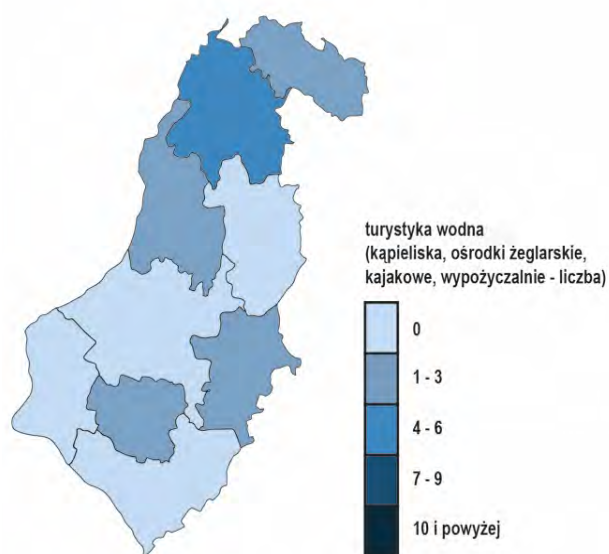
- Moryń – nad jeziorem Morzycko (Szafir).

Stadniny koni, ośrodki jazdy konnej:

- Bielin – stadnina koni,
- Skotnica – Ośrodek Jeździecki „Podkowa”,
- Dolsko – Ośrodek Jeździecki,
- Moryń – Ośrodek Jeździecki (hipoterapia).

Wypożyczalnie sprzętu turystycznego:

- Moryń – wypożyczalnia sprzętu wodnego (plaża),
- Moryń – wypożyczalnia sprzętu wodnego (Rybakówka),
- Moryń – wypożyczalnia (Szafir).

Ryc. 14. Turystyka aktywna (w tym wodna) w gminach powiatu gryfińskiego

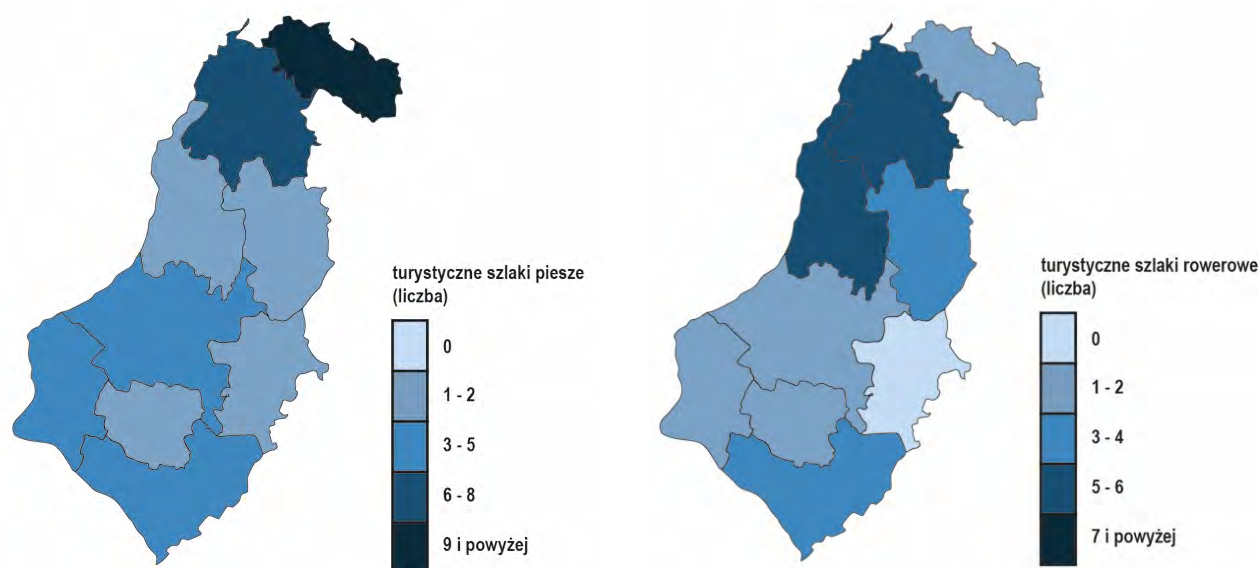
Znakowane szlaki turystyczne

Pieszce:

- niebieski – Szlak Wzgórz Morenowych,
- czerwony – Szlak Śladami Historii i Cedyńskiego PK.

Rowerowe

- czerwony – Śladami Historii i Cedyńskiego PK,
- Szlak Wokół Jeziora Morzycko.

Ryc. 15. Szlaki turystyczne w gminach powiatu gryfińskiego

Szlaki tematyczne

Ponadregionalne:

- oznakowany Szlak Cysterski,
- nieoznakowany Szlak Nowomarchijski,
- nieoznakowany Szlak Krzyżacki,
- nieoznakowany Szlak Templariuszy.

Regionalne:

- Szlak Kamiennych Kościołów.

Lokalne:

- Moryń – Szlakiem Moryńskich Legend,
- Moryń – Szlak Nordic Walking.

2.3. Kapitał ludzki i jego obsługa w gminie Moryń

2.3.1. Ludność i przekrój demograficzny

Ludność miasta i gminy Moryń na dzień 31 grudnia 2015 r. wynosiła ogółem 4350 osób. W tabeli 4. przedstawiono zestawienie ludności w gminie Moryń, w poszczególnych jej miejscowościach, w latach 2008–2015. Wyróżniającą się miejscowością pod względem liczby mieszkańców jest stolica gminy – Moryń (prawie jedna trzecia stanu osobowego gminy), a w dalszej kolejności – Witnica i Bielin.

Tabela. 4. Ludność na terenie gminy Moryń w latach 2008–2015.

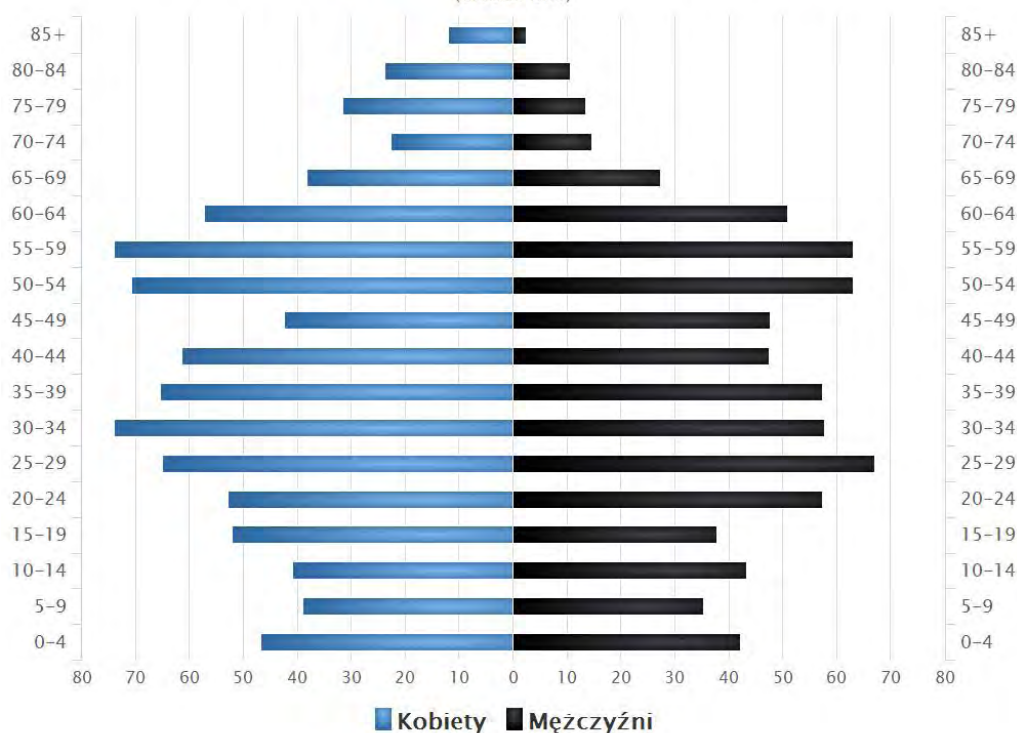
Lp.	Miejscowość	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.	Moryń	1628	1634	1632	1643	1640	1622	1626	1607
2.	Moryń-Dwór	13	13	13	13	14	12	11	11
3.	Bielin	482	482	485	476	467	466	468	464
4.	Macierz	41	41	41	41	41	41	41	35
5.	Dolsko	68	71	72	72	71	73	74	73
6.	Gądno	84	84	85	95	97	102	103	105

7.	Kłępicz	306	303	302	299	298	298	293	290
8.	Mirowo	152	156	157	162	165	170	171	168
9.	Nowe Objezierze	225	221	219	218	222	222	218	219
10.	Przyjezierze	286	283	274	273	263	262	262	265
11.	Stare Objezierze	257	258	261	256	264	258	257	252
12.	Skotnica	1	1	1	1	1	1	1	1
13.	Witnica	797	771	792	796	783	763	750	743
14.	Wisław	30	31	34	35	34	35	38	37
15.	Witniczka	23	27	28	29	28	28	28	28
16.	Młynary	20	20	20	20	23	23	24	24
17.	Mierno	14	16	17	17	17	17	18	18
18.	Niwka	9	9	9	9	9	11	11	10
	RAZEM	4436	4421	4442	4455	4437	4404	4393	4350
	Różnica	-15	21	1	13	-18	-33	-11	-43

Źródło: www.moryn.pl.

Piramida wieku mieszkańców Morynia, 2014

(Źródło: GUS)

2.3.2. Trendy i prognozy demograficzne

Na ogólne uwarunkowania demograficzne, a w szczególności na spadek przyrostu naturalnego w gminie, mają wpływ uwarunkowania społeczne i ekonomiczne, takie jak: zła sytuacja materialna rodzin, lęk o utratę pracy oraz podniesienie wieku osób podejmujących decyzję o urodzeniu dziecka. Względy ekonomiczne decydują o zaniku tradycji rodziny wielodzietnej i spadku współczynnika dzietności.

Jak pokazuje tabela 4., od 2012 roku systematycznie ubywa mieszkańców gminy – średnio jest to 26 osób rocznie. W 2014 roku w gminie Moryń średnio przypadły 104 kobiety na 100 mężczyzn i taki mniej więcej trend utrzymuje się w badanej gminie od 2012 roku. W gminie przyrost naturalny wynosi 15, przy 62 urodzeniach i 47 zgonach rocznie. 802 osoby są w wieku przedprodukcyjnym, 2848 – w wieku produkcyjnym, a 702 osoby – w wieku poprodukcyjnym. W 2014 roku populacja dzieci w gminie według edukacyjnych grup wieku przedstawiała się następująco: 0–2 lata – 137, 3–6 lat – 212, 7–12 lat – 239, 13–15 lat – 148.

2.3.3. Rynek pracy i poziom bezrobocia

Na dzień 31 grudnia 2014 roku w gminie zarejestrowanych było 340 bezrobotnych, z czego 50,9% stanowiły kobiety. Bezrobotni stanowili 11,9% ogólnej liczby ludności w wieku produkcyjnym, a w przypadku kobiet wskaźnik ten wynosił 12,9% w stosunku do ogółu liczby kobiet w wieku produkcyjnym.

W 2014 roku ogółem zarejestrowane były 342 podmioty gospodarcze, z czego w sektorze rolniczym – 17, w przemysłowym – 31 oraz 67 w budowlanym.

Na dochody ludności gminy Moryń składają się trzy kategorie źródeł utrzymania:

- zarobkowe źródła utrzymania, czyli praca wykonywana osobiście,
- niezarobkowe źródła utrzymania, np. renty, emerytury, zasiłki,
- pozostający na utrzymaniu posiadających zarobkowe lub niezarobkowe źródła utrzymania.

Instytucją, która realizuje działania związane z rozwojem rynku pracy i ograniczaniem bezrobocia, jest Powiatowy Urząd Pracy w Gryfinie, Filia

w Chojnie. Działania, jakie są podejmowane przez PUP, dotyczą przede wszystkim aktywizacji bezrobotnych, w sposób umożliwiający ich dalsze zatrudnienie po okresie dofinansowania przez PUP. Działania te przyjmują formy: prac interwencyjnych, szkoleń, przekwalifikowań i doradztwa zawodowego, robót publicznych, umów absolwenckich, pożyczek na działalność gospodarczą i tworzenia nowych miejsc pracy.

2.3.4. Opieka i polityka społeczna

Według danych opublikowanych przez GUS na temat realizacji opieki i polityki społecznej w gminie Moryń wynika, że począwszy od 2010 roku spada procentowy udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Udział ten prezentował się następująco: 2010 – 15; 2011 – 14,6; 2012 – 14,2; 2013 – 12,8 i 2014 – 11,2. W 2014 roku wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły 3 093 tys. zł. Z kolei wydatki gminne na przeciwdziałanie alkoholizmowi, jako ważnemu społecznie problemowi występującemu również na terenie gminy Moryń, wyniosły w 2014 roku 65 tys. zł.

Na terenie gminy Moryń działa Ośrodek Pomocy Społecznej, który obejmuje swym zasięgiem 9 sołectw i miasto. Ośrodek realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej, udzielając świadczeń pieniężnych, pomocy usługowej, pomocy socjalnej i pomocy rzeczowej. Przeciętnie ze świadczeń pomocy społecznej rocznie korzysta 450 rodzin, w tym 240 rodzin wiejskich. Ośrodek Pomocy Społecznej wykonuje zadania w ramach zadań własnych i zleconych. Zadania własne realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej obejmują: zasiłki celowe, posiłki dla dzieci w szkołach, usługi opiekuńcze, dodatki mieszkaniowe. Z powyższych form korzysta przeciętnie 240 rodzin rocznie. Zadania zlecone są to zadania z zakresu administracji rządowej. Należą do nich: przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, rent socjalnych, zasiłków okresowych, gwarantowanych okresowych, macierzyńskich okresowych i jednorazowych, opłacanie składek na

ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Z form tych korzysta przeciętnie 210 rodzin rocznie.

W celu zapewnienia dzieciom z rodzin patologicznych pomocy w nauce, rozwoju zainteresowań oraz bezpiecznego spędzenia czasu działają świetlice środowiskowe w 6 miejscowościach.

W związku z trudną sytuacją materialną części mieszkańców, gmina Moryń wypłaciła w 2014 roku 499 dodatków mieszkaniowych (w 2013 roku wypłacono 527 dodatków).

Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej stanowiły w 2014 roku 21,8% wydatków budżetowych gminy Moryń, co stanowiło drugą w kolejności wielkość wydatków po wydatkach na oświatę i wychowanie.

2.3.5. Ochrona zdrowia

Usługi w zakresie ochrony zdrowia na terenie gminy Moryń realizowane są poprzez działalność Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Jerzy Nowak, który zapewnia podstawową opiekę zdrowotną dla mieszkańców gminy. NZOZ realizuje programy wynikające z kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia. Placówka, w ramach kontraktu, zawarła także umowy na usługi RTG, USG i inne specjalistyczne badania laboratoryjne ze szpitalami w Dębnie, Gryfinie i Przychodnią w Chojnie. Usługi w ramach kontraktu z NFZ, po skierowaniu przez lekarza rodzinnego, są realizowane przez specjalistów na terenie całego województwa, w przeważającej większości w Gryfinie, Dębnie i Szczecinie. Placówka posiada poradnię lekarza pierwszego kontaktu i kontrakt na świadczenia wykwalifikowanej pielęgniarki. Dla kobiet jednostka oferuje świadczenia położnej, obejmujące zakres edukacji związanej z planowaniem rodziny, opieki w okresie ciąży i porodu, jak również porad w zakresie pielęgnacji. Do kompetencji pielęgniarki POZ w przychodni należy wykonywanie świadczeń leczniczych, obejmujących kompleksową opiekę pielęgniarską nad społecznością w środowisku zamieszkania i miejscach udzielania świadczeń.

Komórki ZOZ funkcjonujące w tej jednostce:

- gabinet medycyny szkolnej,
- gabinet pielęgniarstwa środowiskowo-rodzinnej,
- gabinet położnej środowiskowo-rodzinnej,
- gabinet zabiegowy,
- poradnia podstawowej opieki zdrowotnej,
- punkt szczepień.

Świadczenia w zakresie fizykoterapii i kinezyterapii realizuje gabinet rehabilitacji „Sartorius” prowadzony przez mgr fizjoterapii Annę Piasecką-Czarnak.

Usługi stomatologiczne na terenie gminy Moryń świadczą: firma usług medycznych Praktyka stomatologiczna Tomasz Podbielski oraz Prywatny Gabinet Stomatologiczny Anny Pisarek-Brzozowskiej.

Ponadto w Moryniu funkcjonują dwie apteki.

2.3.6. Oświata i edukacja

Gmina Moryń nie posiada żadnego żłobka i klubu dziecięcego, w związku z tym na tym etapie edukacji żadne dziecko nie uczęszcza do tego typu placówek.

W roku szkolnym 2014/2015 w gminie funkcjonowały 3 oddziały przedszkolne przy Szkole Podstawowej oraz Przedszkole Miejskie z 3 oddziałami – 2 w Moryniu i 1 w Witnicy. Gmina dysponowała 75 miejscami przedszkolnymi. 138 dzieci uczęszczało do oddziałów przedszkolnych, z czego 64 do Przedszkola Miejskiego.

Na terenie gminy według danych GUS-u (2014) działają 2 szkoły podstawowe, a w praktyce jest to jedna szkoła zlokalizowana w Moryniu posiadająca filię (3 oddziały kształcenia zintegrowanego) w Witnicy. W Szkole Podstawowej w Moryniu w roku szkolnym 2014/2015 uczyło się 232 uczniów. W roku szkolnym 2015/2016 dane te przedstawiały się następująco: SP w Moryniu – 226 uczniów (12 oddziałów), filia w Witnicy – 27 uczniów (2 oddziały). W tychże szkołach na 1 oddział przypadało średnio 18 uczniów. W gminie działało również 1 gimnazjum, zlokalizowane w Moryniu, do którego uczęszczało 123 uczniów (6 oddziałów). W gimnazjum na jeden oddział przypadało średnio 20 uczniów. W strukturach Zespołu

Szkół w Moryniu funkcjonuje również całoroczne Szkolne Schronisko Młodzieżowe. W 2015 roku subwencja oświatowa w gminie Moryń wyniosła 2 735,2 tys. zł. Ogół wydatków budżetowych gminy na oświatę i wychowanie wynosił 3 604 tys. zł.

2.3.7. Sport i rekreacja

Obiekty sportowe oraz przeznaczone pod rekreację w gminie Moryń:

- Kompleks boisk przy Zespole Szkół w Moryniu;
- Kompleks sportowo-rekreacyjny przy ul. Odrzańskiej w Moryniu, w tym: Orlik, boisko piłkarskie z murawą naturalną (trybuna z 300 miejscami siedzącymi), boisko do siatkówki plażowej, budynek socjalno-gospodarczy, siłownia zewnętrzna i plac zabaw;
- Kort do tenisa ziemnego (sztuczna trawa, trybuna – 100 miejsc siedzących);
- Siłownia zewnętrzna na plaży miejskiej w Moryniu;
- Siłownia zewnętrzna przy ul. Odrzańskiej w Moryniu;
- Siłownia zewnętrzna przy świetlicy wiejskiej w Kłępiczu;
- Wake Park przy Centrum Konferencyjno-Wypoczynkowym SZAFIR;
- Stadion w Witnicy – budynek socjalny wyłączony z użytkowania, bieżnia z nawierzchnią żużlową (do likwidacji). Trybuna (brak siedzisk). Obiekt wymaga nakładów inwestycyjnych. Opiekun: LUKS Witniczanka Witnica;
- Boisko piłkarskie w Kłępiczu (murawa naturalna). Drewniany budynek szatniowy bez sanitariatów (jedno pomieszczenie, brak wody i energii elektrycznej). Obiekt wymaga nakładów inwestycyjnych. Opiekun: UKS Korona Kłępicz;
- Boisko piłkarskie w Mirowie (murawa naturalna). Boisko znajdowało się pod opieką LUKS Sokół Przyjezierze. W roku 2015 klub zawiesił swoją działalność;
- Wyznaczony teren pod boisko piłkarskie w miejscowości Bielin;

- Działka 109 w Przyjezierzu (tor motokrosowy bez homologacji).

Na terenie gminy działają następujące kluby sportowe:

- Uczniowski Klub Sportowy Morzycko Moryń. W klubie działają trzy sekcje: piłki nożnej, biegaczy i piłki siatkowej;
- UKS Morzycko Moryń – Wojewódzka Okręgówka – sekcja: piłka nożna. Stadion: miejsc siedzących – 300, oświetlenie: brak;
- Ludowy Uczniowski Klub Sportowy Witniczanka Witnica – A klasa – sekcja: piłka nożna;
- Stowarzyszenie Klub Sportowy Korona Kłępicz – B klasa – sekcja: piłka nożna;
- Ludowy Uczniowski Klub Sportowy Sokół Przyjezierze – B klasa – sekcja: piłka nożna (zawieszony).
- Uczniowski Klub Sportowy Podkowa Moryń – sekcja: jeździectwo, woltyżerka;
- Ludowy Klub Sportowy Chersoń Bielin – sekcja: powożenie, skoki;
- Uczniowski Klub Sportowy Karate Kyokushin Moryń – sekcja: karate;
- Koło LOK „Dzik” – sekcja: strzelectwo, kultyurystyka;
- Polski Związek Wędkarski Koło Morzycko Nr 31 – sekcja: wędkarstwo.

2.3.8. Zagrożenia bezpieczeństwa publicznego

Przebiegające przez teren gminy: droga krajowa Szczecin – Kostrzyn, droga wojewódzka Wierzchlas – granica państwa, magistrała kolejowa Szczecin – Zielona Góra oraz rurociąg naftowy to potencjalne źródła zagrożenia bezpieczeństwa publicznego, które mogą prowadzić do katastrofy drogowej, kolejowej, wycieków ropy do ziemi oraz do ogólnego zmniejszenia bezpieczeństwa ruchu drogowego. Modernizacja drogi wojewódzkiej zlokalizowanej na terenie Gminy Moryń spowodowała wzrost obciążenia ruchem towarowym i osobowym tejże drogi. Również brak infrastruktury uspokojenia ruchu w miejscowościach położonych w ciągu dróg powiatowych i wojewódzkich

stwarza zagrożenie dla niechronionych uczestników ruchu drogowego, przede wszystkim pieszych i rowerzystów.

Ze względu na to, że gmina Moryń posiada walory turystyczne (tereny ośrodków wypoczynkowych, pól namiotowych i biwakowych, domków letniskowych przyległych do jeziora Morzycko, hoteli) istnieje duże zagrożenie stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego w miesiącach letnich.

W gminie Moryń działają trzy jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, z czego dwie jednostki (Moryń, Witnica) należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Głównym zadaniem działających w gminie OSP jest gaszenie pożarów i udzielanie pomocy w zakresie ratownictwa drogowego, przeciwpowodziowego i medycznego. Jednostki OSP uczestniczą w różnego rodzaju międzygminnych i powiatowych zawodach pożarniczych, w których zajmują czołowe miejsca. Wyposażenie jednostek w samochody i sprzęt gaśniczy jest obecnie dobre.

Jednakże dla zwiększenia bezpieczeństwa przeciwpożarowego gminy Moryń i wzmocnienia potencjału systemu przeciwpożarowego wymagane jest doposażenie lokalnej OSP zakupem nowego ciężkiego samochodu, który umożliwiłby skuteczniejsze i efektywniejsze prowadzenie działań ratowniczych i gaśniczych na terenach zakładów produkcyjnych oraz na dominujących na obszarze gminy terenach leśnych i rolnych.

Bezpieczeństwo publiczne objęte jest stałym monitoringiem Policji Państwowej (Posterunek Policji Mieszkowice – Moryń podlega Komisarjatowi Policji w Chojnie, a ten – Komendzie Powiatowej Policji w Gryfinie). Dzielnicowi obsługują dwa rejony, tj. Moryń oraz pozostałe miejscowości gminy.

Wsparcie finansowe policji z budżetu gminy Moryń w roku 2015:

- dofinansowanie stażu policjantów (opłacenie noclegów w Moryniu – 800,00 zł),
- zakup notebooka – 2000,00 zł.

Działania samorządu gminy Moryń dodatkowo zwiększające bezpieczeństwo mienia i obywateli:

- zainstalowanie monitoringu na ulicach: Plac Wol-

- ności, Szeroka, Dojazdowa,
- zainstalowanie monitoringu na plaży miejskiej w Moryniu,
- zainstalowanie monitoringu świetlic wiejskich wraz z otoczeniem w miejscowościach Klępicz i Stare Objezierze,
- dotacja dla WOPR-u – 4967,00 zł.

2.4. Stan środowiska naturalnego

2.4.1. Ocena jakości wód, powietrza i gleb

Na terenie gminy znajduje się 21 jezior o różnej wielkości, w tym 8 o powierzchni powyżej 10 ha.

Największe z nich i 9. pod względem głębokości w Polsce to jezioro Morzycko w Moryniu o pow. 342,7 ha i głębokości maksymalnej 60 m, które od 2007 roku zostało objęte monitoringiem reperowym, co oznacza, że badania tego akwenu prowadzone są corocznie. Przez jezioro przepływa rzeka Słubia. Na podstawie badań przeprowadzonych w roku 2014 stan ekologiczny jeziora Morzycko został oceniony jako dobry (II klasa). Dobry stan wód pod względem biologicznym potwierdziły pomiary przezroczystości oraz wyniki badań koncentracji fosforu ogólnego, azotu ogólnego, przewodności elektrolitycznej, przezroczystości wód oraz ich natleniania. Wskaźniki zanieczyszczeń syntetycznych i niesyntetycznych spełniły wartości graniczne dla II klasy. Przeprowadzono również kompleksowe badania stanu chemicznego z częstotliwością 12 razy w roku. Dobry stan chemiczny wód stwierdzono na podstawie wyników stężeń 41 substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. Żaden z badanych wyników nie przekroczył granicznych wartości norm środowiskowych dla substancji priorytetowych i innych substancji zanieczyszczających (2014). Wody jeziora nadają się do kąpieli i celów rekreacyjnych.

Uchwałą Rady Powiatu ustanowiono strefę ciszy na jeziorze i wokół jeziora w odległości 100 m od jeziora. Jezioro Morzycko zalicza się do sielawowego typu jeziora rybackiego o wydajności około 20 kg/ha. Gmina Moryń leży w zasięgu trzech zlewni większych cieków, tj. Słubi, Kurzycy i Różyca. Ogólny spływ wód

powierzchniowych z całego terenu obszaru gminy odbywa się w kierunku rzeki Odry.

Z uwagi na to, że na terenie gminy brak jest zakładów przemysłowych emitujących zanieczyszczenia do powietrza, stan powietrza jest zadowalający. Emitowane są do powietrza głównie zanieczyszczenia powstające wskutek ogrzewania gospodarstw domowych.

Według danych GUS-u stan zanieczyszczeń powietrza przedstawia się następująco: SO₂ – 11mg/m³/rok, NO₂ – 3 mg/m³/rok, CO₂ – 22mg/m³/rok.

Około 10% gospodarstw domowych ogrzewanych jest olejem opałowym lub gazem z butli. Na terenie gminy działają cztery zbiorowe kotłownie.

2.4.2. Obszary chronione

- Cedyński Park Krajobrazowy – Rozporządzenie Wojewody Zachodniopomorskiego Nr 24/2006 z dnia 16 lutego 2006 r. w sprawie Cedyńskiego Parku Krajobrazowego (zmiany: Rozporządzenie Nr 99/2006 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 29 maja 2006 r.).

Cedyński Park Krajobrazowy został utworzony 1 kwietnia 1993 roku Rozporządzeniem Wojewody Szczecińskiego. Park obejmuje teren o powierzchni 308,5 km², znajdujący się na obszarze gmin: Chojna, Cedynia, Mieszkowice i Moryń. Otulina Parku, licząca 531,2 km², oprócz wymienionych już gmin, leży na terenie gmin Widuchowa i Trzcińsko-Zdrój. Cedyński Park Krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, a celem jego utworzenia jest zachowanie, popularyzacja i upowszechnienie tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Znajdujące się w granicach parku grunty rolne, leśne i inne nieruchomości pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.

Obszar Cedyńskiego Parku Krajobrazowego oraz pozostałe cenne obszary faunistyczne i florystyczne na obszarze gminy traktuje się jako strefę „bezinwestycyjną” o funkcji poznawczej dla ruchu turystycznego (ukierunkowanie ruchu turystycznego i ograniczenie

zabudowy). Preferowanymi formami wypoczynku są: agroturystyka, turystyka poznawcza, turystyka specjalistyczna (turystyka konna, wędkarstwo, myślistwo). Zagrożenia to przede wszystkim: intensyfikacja rolnictwa, chaotyczna zabudowa mieszkaniowa i rekreacyjna.

- Obszar Natura 2000 obejmujący północną i północno-zachodnią część gminy Moryń: obszar specjalnej ochrony ptaków tzw. Ostoja Cedyńska, kod obszaru PLB320017; specjalny obszar ochrony siedlisk tzw. Wzgórza Moryńskie, kod obszaru PLH32_08. W gminie Moryń obszar Natura 2000 obejmuje 4385,5 ha.

Zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 to istniejący od 1992 roku system ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego. Celem utworzenia sieci Natura 2000 jest zachowanie we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt oraz typowych, powszechnie występujących siedlisk przyrodniczych. Każdy kraj ma określoną listę referencyjną siedlisk przyrodniczych i gatunków, dla których powinien utworzyć obszary Natura 2000 z podziałem na regiony biogeograficzne.

2.5. Stan infrastruktury technicznej w gminie Moryń

2.5.1. Zasoby mieszkaniowe

Mieszkania komunalne znajdujące się w zasobach gminy – 39, w tym 23 w mieście Moryń.

Według danych GUS-u w 2013 roku w gminie Moryń oddano do użytku 6 mieszkań, natomiast w 2014 roku – 7. Ogółem w 2013 roku w gminie Moryń zasoby mieszkaniowe wyniosły 1325, natomiast w 2014 roku wzrosły do poziomu 1332. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła w analizowanym okresie 75 m².

2.5.2. Wodociągi i zaopatrzenie w wodę

Mieszkańcy gminy Moryń są zaopatrywani w wodę przez:

- Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Moryniu (Moryń, Moryń-Dwór),
 - Wodociągi Zachodniopomorskie Spółka z o.o., Goleniów (Witnica, Klępicz, Przyjezierze, Stare Objezierze, Nowe Objezierze, Mirowo, Gądno, Dolsko, Wisław, Niwka, Młynary, Mierno, Skotnica),
 - „Bielin” Sp. z o. o. Stadnina Koni (Bielin, Macierz).
- Według danych GUS-u w 2014 roku 98,7% ogółu mieszkańców gminy korzystało z instalacji wodociągowej.

Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Moryniu:

- produkcja wody w roku 2015 – 57 tys. m³ (woda dostarczona),
- ścieki odprowadzone w roku 2015 – 47 tys. m³ (kanalizacja), 14 tys. m³ (ścieki dowożone),
- długość czynnej sieci wodociągowej – 6,9 km,
- liczba przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 302,
- długość czynnej sieci sanitarnej (bez przykanalików) – 8,4 km,
- liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 254.

Wodociągi Zachodniopomorskie Spółka z o. o., Goleniów:

- produkcja wody w roku 2015 – 44,9 tys. m³ (woda dostarczona),
- ścieki odprowadzone w roku 2015 – 15 tys. m³ (kanalizacja),
- długość czynnej sieci wodociągowej – 19,1 km,
- liczba przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 551,
- długość czynnej sieci sanitarnej (bez przykanalików) – 8,1 km,
- liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 136.

Stadnina Koni „Bielin” Sp. z o. o.:

- produkcja wody w roku 2015 – 9,91 tys. m³ (woda dostarczona),

- długość czynnej sieci wodociągowej – 4,156 km.

2.5.3. Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

Na terenie gminy funkcjonują dwie przestarzałe oczyszczalnie ścieków (biobloki): w Moryniu i Witnicy. Moryń i Witnica są jedynymi miejscowościami w gminie, w których znajduje się funkcjonująca sieć kanalizacyjna. Sieć kanalizacyjna istnieje także w miejscowości Bielin, ale nie jest czynna, ponieważ brakuje oczyszczalni ścieków.

W pozostałych miejscowościach ścieki (nieczystości ciekłe) ze zbiorników bezodpływowych wywożone są przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Moryniu do oczyszczalni ścieków w Moryniu. W gminie zarejestrowane są 602 zbiorniki bezodpływowe oraz 35 oczyszczalni przydomowych.

Według danych GUS-u (2014) w gminie Moryń 2478 osób czynnie korzysta z oczyszczalni ścieków, co stanowi 56,4% ogółu ludności.

2.5.4. Gospodarka odpadami

Gospodarką odpadami komunalnymi na terenie gminy Moryń (w zakresie zabudowy mieszkaniowej) zajmuje się powołany w 2012 r. Związek Gmin Dolnej Odry z siedzibą w Chojnie. Odpady odbierane są przez podmiot wyłoniony w drodze przetargu przez ZGDO. W pozostałym zakresie (przedsiębiorcy, stowarzyszenia itp.) umowy zawierane są z indywidualnie wybranym podmiotem.

2.5.5. Ciepłownictwo i gazyfikacja

W gminie Moryń przeważają w użytkowaniu kotłownie indywidualne. Kotłownia miejska na osiedlu bloków wielorodzinnych w Moryniu obsługuje 93 ze 137 lokali mieszkalnych.

Na terenie gminy nie ma sieci gazu ziemnego. Powszechnym medium energetycznym jest LPG, głównie w postaci mieszanki propan-butan w butlach.

2.5.6. Elektroenergetyka

Teren gminy Moryń zasilany jest w energię elek-

tryczną z dwóch GPZ liniami 15 kV. Roczne zużycie na mieszkańca wynosi 900–1000 kWh. Obecnie na terenie gminy zainstalowane są 83 lampy należące do gminy, 10 masztów oświetlających Orlik oraz 486 lamp sodowych, które nie są własnością gminy. Konserwacją i remontami bieżącymi wskazanych lamp zajmuje się Rejon Energetyczny w Stargardzie Szczecińskim.

Obsługę bieżącą infrastruktury energetycznej prowadzą:

- Posterunek Energetyczny w Chojnie (miejscowości Witnica i Mirowo),
- Posterunek Energetyczny w Mieszkowicach (miejscowości Moryń, Kłępicz, Stare Objezierze, Nowe Objezierze, Dolsko, Bielin, Gądno, Przyjezierze).

2.5.7. Drogi

Przez teren gminy przebiegają następujące drogi:

- krajowa nr 31 – odcinek drogi Chojna – Witnica – Mieszkowice (4,685 km na terenie gminy Moryń),
- wojewódzka nr 125 – odcinek drogi granica państwa – Cedynia – Moryń – Wierzchlas (17,80 km na terenie gminy Moryń),
- powiatowe – 48,80 km,
- gminne – 6,10 km.

2.6. Środowisko kulturowe, w tym działalność instytucji kultury

2.6.1. Działalność instytucji kultury

Miejski Ośrodek Kultury w Moryniu realizuje program edukacji kulturalnej, mając do dyspozycji wykształconą i zaangażowaną kadrę instruktorów oraz bardzo dobrze zaopatrzoną i prowadzoną z pasją bibliotekę publiczną. Dzięki temu z roku na rok wzrasta liczba uczestników zajęć oraz czytelników. Z oferty korzystają zarówno dzieci, jak i dorośli, w tym osoby niepełnosprawne z miejscowego DPS. Pracownicy domu kultury umożliwiają dzieciom wszechstronny rozwój, doskonalenie umiejętności i talentów, koordynują edukację sportową na Orliku, promują dobre postawy prospołeczne i bardzo wysoko cenią sobie współpracę

z każdym, kto pracuje na rzecz społeczności gminnej, chętnie wspierają technicznie, artystycznie i merytorycznie inicjatywy kulturalne na terenie gminy.

W Miejskim Ośrodku Kultury organizowanych jest wiele imprez kulturalnych i rekreacyjno-sportowych, z których najważniejsze to:

- Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy – styczeń,
- Mały Konkurs Recytatorski – styczeń/luty,
- Koncert z okazji Dnia Kobiet – marzec,
- Festiwal Nauki „Dzień Głazu” – kwiecień,
- Moryńska Trójka – bieg integracyjny – maj,
- Dzień Dziecka – czerwiec,
- „Wieczór z kabaretem” – czerwiec,
- Dni miasta czyli „Jarmark Moryński” – lipiec,
- Bieg Dookoła Morynia i Jeziora Morzycko – lipiec,
- Dożynki Gminne – święto plonów i targi zdrowej żywności – wrzesień,
- Wieczornica Patriotyczna z okazji 11 Listopada – listopad,
- Turniej Recytatorski im. K. I. Gałczyńskiego – listopad,
- Mikołajki – grudzień,
- Dzień Seniora – grudzień.

MOK współorganizuje wiele działań na terenie gminy Moryń, np. Bieg Integracyjny w Starym Objezierzu, Turniej Sołectw, festyny wiejskie i imprezy okolicznościowe.

MOK prowadzi zajęcia edukacyjne w ramach następujących kół plastycznych:

- Klub Małego Artysty,
- 5 Wymiar,
- Twórcze soboty.

W ramach zajęć stosowane są różne techniki – od rysunku po ceramikę, witraż, malarstwo olejne.

Zajęcia muzyczne prowadzone są pod opieką doświadczanego instruktora. W gminie działają następujące zespoły muzyczne:

- zespół wokально-instrumentalny „Nastroje”,
- zespół akordeonowy „Trio akordeonowe”,
- zespół pieśni religijnej „Cantate Deo”,

- dziecięce zespoły wokalne: „Wesołe Nutki”, „Iskierki”, „The Stars”.

Ponadto prowadzone są zajęcia z rytmiki w klasach „0” Zespołu Szkół w Moryniu i Witnicy oraz dla wszystkich chętnych dzieci w sobotnie przedpołudnia, a także nauka języka angielskiego.

W MOK-u działa Klub Dorosłego Człowieka.

Nowością są zajęcia komputerowe dla osób 50+ prowadzone przez animatora. Zajęcia odbywają się w czytelni internetowej Miejskiej Biblioteki Publicznej. Miejski Ośrodek Kultury prowadzi Biuro Informacji Turystycznej, świetlice wiejskie oraz Miejską Bibliotekę Publiczną.

MOK współpracuje z IG Frauen und Familien w Prenzlau i Jugendklub w Schwedt, z którymi realizuje projekty transgraniczne za pośrednictwem Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania. Ponadto MOK korzysta z funduszy unijnych w ramach LGD DIROW.

Początki moryńskiej biblioteki sięgają roku 1946, kiedy to biblioteka funkcjonowała jako jeden z 5 punktów bibliotecznych należących do biblioteki w Dębnie, z księgozbiorem wymiennym i dopółycazanym. Otwarcie bibliotek (w tym biblioteki w Moryniu) nastąpiło w 1949 roku. Istniejące od roku 1946 punkty biblioteczne w miasteczkach przekształcono w biblioteki miejskie. Początkowo siedzibą biblioteki był Ratusz Miejski. Następnie zbiory, które zachowały się po pożarze w Ratuszu, przeniesiono do budynku mieszkalnego przy ul. Kościuszki. Dopiero po kilku latach biblioteka usytuowana została w budynku przy ul. Szerokiej 12 i mieści się tam do dziś.

Cele i zadania biblioteki:

- gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie zbiorów bibliotecznych służących zaspokojeniu potrzeb czytelniczych mieszkańców oraz rozwojowi czytelnictwa,
- katalogowanie zbiorów,
- udostępnianie zbiorów na zewnątrz i na miejscu,
- pełnienie funkcji ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznej,

- współpraca z innymi bibliotekami i instytucjami kultury,
- propagowanie czytelnictwa poprzez różnego rodzaju formy pracy, na przykład: głośne czytanie bajek dzieciom młodszym, organizowanie kursów językowych dla dzieci w czasie wolnym od zajęć szkolnych (ferie, wakacje), spotkania autorskie, organizowanie kursów komputerowych dla seniorów itp.,
- prowadzenie profilu biblioteki na Facebooku: <https://www.facebook.com/Miejska-Biblioteka-Publiczna-w-Moryniu>,
- włączanie się w akcje związane nie tylko z działalnością biblioteczną, ale również z kwestowaniem na rzecz osób potrzebujących czy ratownictwem medycznym, bezpieczeństwem przeciwpożarowym itp., Ponadto biblioteka od kilku lat organizuje rajd rowerowy „Odjazdowy Bibliotekarz”. Jest to ogólnopolska akcja bibliotekarzy, czytelników i miłośników rowerów, którzy w miłej atmosferze aktywnie spędzają czas, zwiedzając okolicę.

Księgozbiór biblioteki w Moryniu liczy ok. 12 000 woluminów (stan na 31.12.2014). Odnotowuje się, iż od kilku lat średnio przybywa ok. 400 nowych woluminów rocznie. Prenumeratą objęto kilka tytułów czasopism, np.: „Murator”, „Działkowiec”, „Świerszczyk”, ponadto czytelnicy mają do dyspozycji takie periodyki, jak: „Claudia”, „Charaktery”, „Odkrywca”, „Spotkania z zabytkami”, „Mój Ogród”, „Oliwia”, „Wędrowiec Zachodniopomorski” i inne.

Do dyspozycji czytelników oddano trzy stanowiska komputerowe z bezpłatnym dostępem do internetu.

Biblioteka co roku rejestruje ok 360 czytelników

aktywnie korzystających z zasobów placówki oraz ponad 100 osób, które znajdują się w tzw. przerwach (korzystających sporadycznie lub tylko z czytelni internetowej). W wypożyczalni powstał „Kącik literatury dla dzieci” i jest przeznaczony głównie dla maluchów odwiedzających bibliotekę z osobą dorosłą. Dzieci mają tu dostęp do dostosowanej do ich potrzeb oferty wydawniczej, ale również mogą się pobawić zabawkami, porysować kredkami lub kredą – dorośli w tym czasie mogą swobodnie wybrać lekturę dla siebie.

2.6.2. Formy organizacji turystycznych, kulturowych i społecznych:

- Gminne Stowarzyszenie Turystyczne „TUR-MOR”,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Morynia i Jeziora Morzycko,
- Moryńskie Towarzystwo Wędkarskie,
- Uczniowski Klub Sportowy „Morzycko” Moryń,
- Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Witniczanka” Witnica,
- Uczniowski Klub Sportowy „Korona” Kłepicz,
- Uczniowski Klub Sportowy „Podkowa” Moryń,
- Ludowy Klub Sportowy „Cherson” Bielin,
- Uczniowski Klub Sportowy „Karate Kyokushin” Moryń,
- Koło LOK „Dzik”,
- Polski Związek Wędkarski Koło Wędkarskie Nr 31,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Moryniu,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Objezierzu,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Witnicy,
- Koła Gospodyń Wiejskich: Witnica, Stare Objezierze, Mirowo, Przyjeziersko Moryńskie, Bielin.

Tabela 5. Kalendarz imprez organizowanych w gminie Moryń w 2016.

Data	Nazwa imprezy	Miejsce
12 marca	Dzień Kobiet	Geopark
16–17 marca	Konferencja naukowa „Biblioteka”	Geopark
19 marca	Kiermasz świąteczny	Rynek Morynia
10 kwietnia	Inauguracja sezonu motorowego i biegowego	Przyjezierze
27 kwietnia	Dzień Głazu	Geopark i miasto
2 maja	Dzień Flagi	Szkoła Moryń
15 maja	Odpust parafialny	Moryń
20 maja	Święto Szkoły	ZS Moryń
26 maja–1 czerwca 31 maja	Tydzień sportu Bieg „Moryńska Trójka”	Moryń
28 maja	Festyn rycerski (1050 rocznica chrztu Polski)	Moryń
1 czerwca	Dzień Dziecka	Moryń
5 czerwca	Rajd „Odjazdowy Bibliotekarz”	Moryń
12 czerwca	Liga MTB	Przyjezierze
18 czerwca	Wieczór z kabaretem – rozpoczęcie lata	Moryń
25–26 czerwca	Mistrzostwa Ratowników	CKW „Szafir”
9 lipca	Festyn (bieg o puchar Burmistrza, nornic walking)	Stare Objezierze
16 lipca	Festyn w Witnicy	Witnica
23–24 lipca	Jarmark Moryński (Dni Morynia)	Moryń
30 lipca	Festyn w Kłępiczu	Kłępicz
6 sierpnia	Festyn w Bielinie	Bielin
14 sierpnia	Święto Chleba	Nowe Objezierze
15 sierpnia	Regaty Żeglarskie	Morzycko
20 sierpnia	Festyn w Przyjezierzu (dziesięciolecie Gminnego Stowarzyszenia Turystycznego „TUR-MOR” w Moryniu)	Przyjezierze
27 sierpnia	Rajd Pana Samochodzika	Gądno – Mirowo – Dolsko
3 września	Dożynki gminne (turniej sołectw)	
17 września	Zawody jeździeckie	Skotnica
24 września	Aksamitny Festiwal Kwiatowy	Mirowo
9 października	Piknik crossowy	Przyjezierze
10 listopada	Bieg Niepodległości Cedynia, Gryfino, Moryń	Moryń
17 grudnia	Kiermasz świąteczny	Moryń

Źródło: dane gminy Moryń.

3. Analiza kluczowych problemów rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Moryń

Kluczowe problemy rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Moryń koncentrują się wokół czterech obszarów, tj. rozwoju gospodarczego, potencjału turystycznego, infrastruktury technicznej oraz obiektów zabytkowych i ich dekapitalizacji.

Niski poziom rozwoju gospodarczego objawia się:

- bezrobociem,
- niewystarczającą liczbą inwestorów,
- brakiem mikroprzedsiębiorczości opartej na turystyce,
- brakiem zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego,
- niskim poziomem zamożności mieszkańców gminy,
- brakiem wiary w możliwość odniesienia sukcesu w oparciu o biznes turystyczny,
- ubóstwem energetycznym.

Niewykorzystany posiadany potencjał turystyczny gminy odnosi się do:

- funkcjonowania na terenie gminy Moryń niewykorzystanych turystycznie i gospodarczo dawnych ośrodków turystycznych oraz gruntów proturystycznych,
- niewykorzystania w pełni potencjału obiektów historycznych,

- posiadania przez gminę gruntów do sprzedania,
- niepełnego rozwoju bazy turystycznej gminy i infrastruktury na bazie zasobów przyrodniczo-kulturowych,
- występowania wysokiej sezonowości w lokalnej branży turystycznej (obsługa turystyczna koncentruje się głównie w miesiącach letnich),
- braku zintegrowanych działań zmierzających do kreacji markowych lokalnych i regionalnych produktów turystycznych,
- niewykorzystanego w pełni potencjału agroturystycznego.

Niesatysfakcjonujący stan infrastruktury technicznej dotyczy: dróg lokalnych i wojewódzkich, kanalizacji, kolektorów sanitarnych, modernizacji oczyszczalni, sieci kanalizacyjnej, przepompowni, transportu lokalnego, ścieżek pieszo-rowerowych, dostępu do internetu.

Uwagę zwraca niewłaściwe utrzymanie i niepełne wykorzystanie posiadanych obiektów zabytkowych (kościół, pałace, mury miejskie, wiatrak, dwory, założenia miejskie i wiejskie, targowisko, zamek, młyn, grodziska, cmentarzyska, groby, pomniki).

4. Analiza SWOT potencjału społeczno-gospodarczego gminy Moryń

Jednym z istotniejszych etapów analizowanej i opracowywanej koncepcji rozwoju potencjału społeczno-gospodarczego gminy Moryń jest ogólne zidentyfikowanie, a następnie sklasyfikowanie poszczególnych elementów wchodzących w skład analizy SWOT, tj. silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla gminy.

Technika analityczna SWOT jest narzędziem wykorzystywanym najczęściej do wewnętrznej analizy przedsiębiorstwa i jego otoczenia. Jednak przedmiotem analizy może być również potencjał społeczno-gospodarczy określonej jednostki administracyjnej lub wskazanego regionu. Głównym celem SWOT jest określenie aktualnej pozycji badanego przedmiotu i jego perspektyw, a wraz z tym najlepszej strategii postępowania. Sama nazwa SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów – czynników klasyfikujących możliwości danego przedmiotu: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia).

Na potrzeby analizy przeprowadzono i przedstawiono najpierw zidentyfikowane poszczególne wskazania składające się na każdy element SWOT (tj. wszystkie możliwe silne i słabe strony, możliwości i zagrożenia). Kolejnym etapem przeprowadzonej analizy SWOT jest przedstawienie analizy w wersji tabelarycznej, do której wybrano najważniejsze oraz najistotniejsze wskazania i dokonano obliczenia siły poszczególnych elementów, uwzględniając i zestawiając ze sobą ocenę względną z wartością bezwzględną. Kolumna A oznacza ocenę względną danego czynnika w skali 1–5 i odnosi się do rangi określonej względem innych czynników ze swojej kategorii. W kolumnie B znajduje się ocena bezwzględna danego czynnika w skali 1–10, która określa siłę wpływu określonego czynnika na badaną jednostkę bez względu na pozostałe czynniki. Kolumna O to ocena końcowa każdego z czynników, stanowiąca iloczyn oceny bezwzględnej i względnej.

Mocne strony gminy Moryń

1. Trwała ochrona wybitnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy w obszarze i otulinie Cedyńskiego Parku Krajobrazowego.
2. Bogactwo przyrodnicze i krajobrazowe.
3. Posiadanie bogatego dziedzictwa historycznego i kulturowego o potencjale ponadregionalnym.
4. Niskie zanieczyszczenie gleb, wody i powietrza.
5. Brak występowania na terenie gminy uciążliwego przemysłu.
6. Otwartość na turystów (gościnna i tolerancyjna lokalna społeczność).
7. Jednorodność społeczności lokalnej i jej zintegrowanie.
8. Dobrze zorganizowany system oświaty na poziomie podstawowym i gimnazjum.
9. Duże zaangażowanie mieszkańców i zainteresowanie gminy rozwojem.
10. Dobrze rozwinięte kontakty ze stroną niemiecką.
11. Dobre warunki do uprawiania rolnictwa, w tym bardzo dobre do uprawiania rolnictwa ekologicznego.
12. Możliwość produkcji żywności ekologicznej, w tym tworzenia lokalnych i unikatowych produktów kulinarnych (np. na bazie miodów, ryb jeziornych, owoców).
13. Dysponowanie znacznymi złożami kruszyw naturalnych.
14. Dobre skomunikowanie z układem dróg i kolei powiatowych, wojewódzkich i krajowych.
15. Duży potencjał instytucjonalny.
16. Realizacja cyklicznych imprez kulturalnych i sportowych (posiadanie stałego i ciągle uzupełnianego kalendarza wydarzeń organizowanych na terenie gminy).
17. Dobra współpraca władz gminy z sołtysami.
18. Dbłość o czystość i estetykę gminy.
19. Dobra współpraca z sąsiednimi gminami, złasz-

- cza w ramach powiatu gryfińskiego w zakresie zagospodarowania wspólnych walorów przyrodniczych i kreowanych produktów turystycznych.
20. Aktywność funkcjonujących na terenie gminy organizacji pozarządowych.
 21. Posiadanie walorów naturalnych i antropogenicznych o znaczeniu ponadgminnym, np. artefakty polodowcowe, jezioro Morzycko.
 22. Bliskość aglomeracji berlińskiej i rynku niemieckiego.
 23. Posiadanie terenów możliwych do zagospodarowania pod zabudowę turystyczną, rekreacyjną i sportową.
 24. Zaangażowanie władz gminnych w zakresie koordynacji działań proturystycznych i rozwoju społeczno-gospodarczego.
 25. Dobre warunki naturalne do rozwoju odnawialnych źródeł energii, w tym energii wiatrowej i słonecznej.

Słabe strony gminy Moryń

1. Ograniczenia dla inwestowania na obszarze części gminy związane z potrzebą ochrony przyrody.
2. Degradacja zabytkowych układów osadniczych oraz dawnych zespołów podworskich.
3. Wysoki poziom bezrobocia oraz brak perspektyw na tworzenie nowych miejsc pracy.
4. Niewystarczająca profesjonalizacja kadr.
5. Niski poziom przedsiębiorczości.
6. Występowanie negatywnych tendencji demograficznych w gminie.
7. Utrudniona dla mieszkańców dostępność do wielu usług zlokalizowanych poza gminą.
8. Niepełne wykorzystanie przygranicznego położenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.
9. Zły stan infrastruktury technicznej (niska jakość dróg, brak kanalizacji w prawie połowie gminy, brak sieci gazowej, konieczność modernizacji wodociągów i oczyszczalni).
10. Przewaga w gminie systemów grzewczych opartych na węglu (kotły zasypane).
11. Niewystarczające wykorzystanie posiadanej przez gminę infrastruktury turystycznej.
12. Niewystarczająca sieć komunikacji publicznej.
13. Niski napływ kapitału inwestycyjnego z zewnątrz.
14. Zbyt mały poziom inwestycji tworzących nowe miejsca pracy.
15. Słaby dostęp do infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich.
16. Brak źródeł finansowania rozwoju społeczno-gospodarczego i działań prorozwojowych.
17. Niewystarczająca ilość materiałów promocyjnych i działań marketingowych gminy.
18. Sezonowość popytu i ruchu turystycznego.
19. Ograniczone działania i słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna umożliwiająca wydłużenie sezonu.
20. Słabe lub niewystarczające zagospodarowanie turystyczne (np. jezior i rzek) dla rozwoju różnych form turystyki.
21. Słabo rozwinięta infrastruktura do świadczenia usług noclegowych i gastronomicznych.
22. Podatność środowiska na zanieczyszczenie, w tym sezonowe zanieczyszczanie chemią rolniczą jeziora Morzycko przez rzekę Słubię.
23. Niewystarczający poziom współpracy i koordynacji działań promocyjnych i inwestycyjnych w relacjach ponadgminnych.
24. Brak lokalnego produktu turystycznego o charakterze markowym.
25. Brak infrastruktury uspokojenia ruchu w miejscowościach Gminy Moryń położonych w ciągu dróg powiatowych i wojewódzkich.

Szanse

1. Dostępność funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i innych źródeł na rozwój społeczno-gospodarczy gmin i regionów, w tym np. na turystykę.
2. Rozwój współpracy gospodarczej i społecznej w obszarze przygranicznym i w aspekcie transgranicznym.
3. Wzrost zamożności turystów i wzrost wydatków na turystykę.
4. Postępujący rozwój ekonomiczny regionów transgranicznych.

5. Stały rozwój małej i średniej przedsiębiorczości w usługach, w tym turystycznych.
6. Rozwój alternatywnych pozarolniczych źródeł utrzymania mieszkańców wsi (np. agroturystyka, produkcja i handel kulinariami).
7. Intensywny rozwój różnorodnych form turystyki kwalifikowanej (np. turystyka żeglarska, kajakowa, konna, rowerowa, piesza).
8. Poprawa stanu walorów turystycznych o charakterze antropogenicznym poprzez wykorzystanie środków finansowych pochodzących z funduszy UE, np. na ich renowację i rewitalizację.
9. Wydłużenie sezonu turystycznego poprzez stworzenie całorocznej oferty turystycznej, rekreacyjnej i sportowej.
10. Wzrost zainteresowania aktywnymi formami spędzania czasu wolnego.
11. Funkcjonowanie Polski w Unii Europejskiej (np. możliwość pozyskania do współpracy turystycznej gmin i regionów z terenu UE, łatwiejszy dostęp do rozwojowych środków wspólnotowych, ułatwienia i swoboda przekraczania granic wewnętrznych UE przez turystów i podróżujących).
6. Kryzys i słabość finansów publicznych w Polsce (ograniczenie środków z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego na rozwój społeczno-gospodarczy).
7. Słabość polityki finansowej, w tym kredytowej, odpowiadającej potrzebom gmin i przedsiębiorców w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego.
8. Relatywnie niskie dochody polskiego społeczeństwa, zwłaszcza w małych miasteczkach i wsiach.
9. Niska koncentracja działań marketingowych i środków finansowych na promocję, zarówno na szczeblu gminnym, jak i powiatowym.
10. Postępująca degradacja istniejącej na obszarze lokalnym infrastruktury społeczno-gospodarczej (w tym turystycznej) i walorów antropogenicznych.
11. Konkurencyjność sąsiadujących krajowych i zagranicznych gmin i regionów, np. w zakresie oferowanych produktów turystycznych i sposobów przyciągnięcia turystów i podróżujących.
12. Duże obciążenie gmin realizacją zadań własnych i zleconych (brak środków na realizację niektórych zadań, np. rozwój lokalnej gospodarki turystycznej).

Zagrożenia

1. Zbyt powolna modernizacja i restrukturyzacja wsi (wysokie bezrobocie, emigracja zarobkowa, niski poziom przedsiębiorczości, niechęć do podejmowania inicjatyw transgranicznych, postawy roszczeniowe).
 2. Niewielki napływ do gmin o słabo rozwiniętych funkcjach turystycznych wystarczającego kapitału do rozwoju lokalnych produktów turystycznych.
 3. Występujący wśród mieszkańców mniejszych gmin i powiatów (najczęściej konserwatywnych, monogospodarczych) opór przed zmianami społeczno-gospodarczymi.
 4. Niepełne wykorzystanie szans związanych z przystąpieniem Polski do UE (finansowych, promocyjnych, politycznych).
 5. Problemy wynikające z braku zintegrowanych rozwiązań systemowych w zakresie bezpieczeństwa.
- Wstępna weryfikacja i analiza poszczególnych elementów stanowiących podstawę badań SWOT pokazuje, że analizowany potencjał społeczno-gospodarczy gminy Moryń ma nieznacznie więcej mocnych (25 wskazań) niż słabych stron (24 wskazania). Analiza ta pozwoliła zidentyfikować zarówno najistotniejsze mocne strony, jak i wiele punktów krytycznych (słabe strony) w różnych obszarach funkcjonowania gminy. Nie oznacza to, że tylko te słabe strony kształtują poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Bardzo często są one i powinny być niwelowane poprzez silne strony, jakie posiada gmina, a co wynika z przeprowadzonej analizy.
- Z kolei analiza poszczególnych szans i zagrożeń dotyczących funkcjonowania gminy Moryń wskazuje na nieznaczną przewagę zagrożeń (12 wskazań) nad szansami (11 wskazań). Identyfikacja szans i zagrożeń rekomenduje również działania dotyczące wykorzystania wiedzy na temat słabych i silnych stron organizacji społeczno-gospodarczej, jaką jest gmina Moryń

w aspekcie przetrwania i rozwoju na konkurencyjnym rynku bliższym i dalszym.

Do dalszej analizy zostało wybranych po 10 wskaźników z każdego elementu analizy SWOT, tj. po 10 silnych i słabych stron oraz po 10 szans i zagrożeń.

Analiza SWOT zaprezentowana w tabeli wykazała, iż mocne strony, które uzyskały 291 punktów, wykazują się wyższą wartością niż słabe strony – 259 punktów. Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że najmocniejszymi stronami są:

- trwała ochrona wybitnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy w obszarze i otulinie Cedyńskiego Parku Krajobrazowego,
- posiadanie produktów turystycznych oraz walorów naturalnych i antropogenicznych o znaczeniu ponadgminnym, np. Geopark, jezioro Morzycko.

Walory środowiska przyrodniczego oraz walory kulturowe i historyczne stanowią silną przesłankę dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Moryń, w tym w zakresie preferowanej przez władze turystyki, w szczególności w obszarze realizacji strategii. Walory te powinny być wykorzystywane i odpowiednio zagospodarowane jako stymulator rozwoju społeczno-gospodarczego, np. w zakresie przyciągania inwestorów, rozwijania lokalnej przedsiębiorczości i sprzedawania produktów gminnych na zewnątrz (tj. promowanie eksportu turystycznego i aktywne przyciąganie turystów, wydłużanie sezonu turystycznego, stopniowe podnoszenie zamożności mieszkańców, kreowanie stałych i całorocznych miejsc pracy i zmniejszanie bezrobocia).

Z kolei najbardziej niepokojącymi słabymi stronami, które uwidoczniły się w gminie Moryń, okazały się:

- słabe lub niewystarczające zagospodarowanie turystyczne (np. jezior i rzek) dla rozwoju różnych form turystyki, w tym dekapitalizacja części obiektów turystycznych i kulturowych,
- sezonowość popytu i ruchu turystycznego.

Mimo istotnych walorów przyrodniczych i kulturowych znajdujących się na obszarze gminy oraz korzystnej konfiguracji przestrzennej ich rozmieszczenia – sła-

bością obszaru jest również brak odpowiedniej bazy do rozwoju różnych form turystyki, zwłaszcza w rejonach o dużym potencjale przyrodniczo-kulturowym (okolice jeziora Morzycko). Oczywiście w wyniku rozwijających się procesów gospodarczych powstają pojedyncze obiekty świadczące wybrane usługi z tego sektora (noclegowe czy też gastronomiczne) – jednak pełne wykorzystanie turystyczne potencjału gospodarczego gminy Moryń jest nadal utrudnione. Brak jest wielu elementów infrastruktury społeczno-gospodarczej. Gminę trapi wysokie bezrobocie oraz brak perspektyw na powstanie nowych miejsc pracy, a krótki sezon turystyczny ogranicza pełne wykorzystanie posiadanych walorów turystycznych i tworzenie całorocznych miejsc pracy.

Szanse, które otrzymały 308 punktów, wykazują pewną przewagę nad zagrożeniami – 241 punktów. Do najistotniejszych szans rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Moryń zaliczyć można:

- rozwój współpracy gospodarczej i społecznej w obszarze przygranicznym i w aspekcie transgranicznym,
- dostępność funduszy strukturalnych UE i z innych źródeł na rozwój społeczno-gospodarczy,
- rozwój alternatywnych pozarolniczych źródeł utrzymania mieszkańców wsi (np. agroturystyka, produkcja i handel kulinariami),
- postępujący rozwój ekonomiczny regionów transgranicznych.

Natomiast najważniejszymi zagrożeniami są:

- duże obciążenie gmin realizacją narzuconych odgórnie zadań własnych (brak środków na realizację innych zadań, np. rozwój lokalnej gospodarki turystycznej),
- kryzys i słabość finansów publicznych w Polsce (ograniczenie środków z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego na rozwój społeczno-gospodarczy),
- występujący wśród mieszkańców mniejszych gmin i powiatów (najczęściej konserwatywnych, monogospodarczych) opór przed zmianami społeczno-gospodarczymi.

Tabela 6. Analiza SWOT potencjału społeczno-gospodarczego gminy Moryń.

Lp.	MOCNE STRONY			SŁABE STRONY				
	Kryteria oceny	A	B	O	Kryteria oceny	A	B	O
1.	Trwała ochrona wybitnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy w obszarze i otulinie Cedyńskiego Parku krajobrazowego.	4	9	36	Ograniczenia dla inwestowania na obszarze części gminy związane z potrzebą ochrony przyrody.	3	7	21
2.	Posiadanie walorów naturalnych i antropogenicznych o znaczeniu ponadgminnym, np. formy polodowcowe, jezioro Morzycko.	5	10	50	Degradacja zabytkowych układów osadniczych oraz dawnych zespołów podworskich.	4	9	36
3.	Bogactwo przyrodnicze i krajobrazowe.	5	10	50	Sezonowość popytu i ruchu turystycznego.	5	10	50
4.	Posiadanie bogatego dziedzictwa historycznego i kulturowego o potencjale ponadregionalnym.	4	8	32	Słabe lub niewystarczające zagospodarowanie turystyczne (np. jezior i rzek) dla rozwoju różnych form turystyki.	4	8	32
5.	Posiadanie terenów możliwych do zagospodarowania pod zabudowę turystyczną, rekreacyjną i sportową.	4	8	32	Słabo rozwinięta infrastruktura do świadczenia usług noclegowych i gastronomicznych.	4	9	36
6.	Brak występowania na terenie gminy uciążliwego przemysłu.	3	7	21	Wysoki poziom bezrobocia oraz brak perspektyw na tworzenie nowych miejsc pracy.	3	6	18
7.	Dobre skomunikowanie z układem dróg i kolei powiatowych, wojewódzkich i krajowych.	2	6	12	Występowanie negatywnych tendencji demograficznych w gminie.	3	6	18
8.	Dobra współpraca z sąsiednimi gminami, powiatem i samorządem województwa, zwłaszcza w zakresie zagospodarowania wspólnych walorów przyrodniczych i kreowanych produktów turystycznych.	2	4	8	Niepełne wykorzystanie przygranicznego położenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.	3	4	12
9.	Otwartość na turystów (gościnna i tolerancyjna lokalna społeczność).	3	6	18	Brak źródeł finansowania rozwoju społeczno-gospodarczego i działań prorozwojowych.	3	6	18
10.	Zaangażowanie władz gminnych w zakresie koordynacji działań proturystycznych i rozwoju społeczno-gospodarczego.	4	8	32	Zły stan infrastruktury technicznej (niska jakość dróg, brak kanalizacji w prawie połowie gminy, brak sieci gazowej, konieczność modernizacji wodociągów).	3	6	18
RAZEM 291				RAZEM 259				

Lp.	SZANSE			ZAGROŻENIA				
	Kryteria oceny	A	B	O	Kryteria oceny	A	B	O
1.	Rozwój współpracy gospodarczej i społecznej w obszarze przygranicznym i w aspekcie transgranicznym.	4	8	32	Niewielki napływ do gmin o słabo rozwiniętych funkcjach turystycznych wystarczającego kapitału do rozwoju lokalnych produktów turystycznych.	3	7	21
2.	Dostępność funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i z innych źródeł na rozwój społeczno-gospodarczy.	5	10	50	Duże obciążenie gmin realizacją narzuconych odgórnie zadań własnych (brak środków na realizację innych zadań, np. rozwój lokalnej gospodarki turystycznej).	4	9	36
3.	Rozwój alternatywnych pozarolniczych źródeł utrzymania mieszkańców wsi (np. agroturystyka, produkcja i handel kulinariami).	4	9	36	Zbyt powolna modernizacja i restrukturyzacja wsi (wysokie bezrobocie, emigracja zarobkowa, niski poziom przedsiębiorczości, niechęć do podejmowania inicjatyw transgranicznych).	4	8	32
4.	Wzrost zamożności turystów i wzrost wydatków na turystykę.	3	8	24	Relatywnie niskie dochody polskiego społeczeństwa, zwłaszcza w małych miasteczkach i wsiach.	3	5	15
5.	Postępujący rozwój ekonomiczny regionów transgranicznych.	3	7	21	Postępująca degradacja istniejącej na obszarze lokalnym infrastruktury społeczno-gospodarczej (w tym turystycznej) i walorów antropogenicznych.	3	7	21
6.	Stały rozwój małej i średniej przedsiębiorczości w usługach, w tym turystycznych.	4	9	36	Niepełne wykorzystanie szans związanych z przystąpieniem Polski do UE (finansowych, promocyjnych, politycznych).	3	8	24
7.	Intensywny rozwój różnorodnych form turystyki kwalifikowanej (np. turystyka żeglarska, motorowodna, kajakowa, konna, rowerowa, piesza).	4	6	24	Kryzys i słabość finansów publicznych w Polsce (ograniczenie środków z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego na rozwój społeczno-gospodarczy).	4	8	32

8.	Poprawa stanu walorów turystycznych o charakterze antropogenicznym poprzez wykorzystanie środków finansowych pochodzących z funduszy UE np. na ich renowację i rewitalizację.	4	8	32	Występujący wśród mieszkańców mniejszych gmin i powiatów (najczęściej konserwatywnych, monogospodarczych) opór przed zmianami społeczno-gospodarczymi.	3	8	24
9.	Wydłużenie sezonu turystycznego poprzez stworzenie całorocznej oferty turystycznej, rekreacyjnej i sportowej.	3	7	21	Słabość polityki finansowej, w tym kredytowej, odpowiadającej potrzebom gmin i przedsiębiorców w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego.	3	8	24
10.	Funkcjonowanie Polski w Unii Europejskiej (np. możliwość pozyskania do współpracy turystycznej gmin i regionów z terenu UE, łatwiejszy dostęp do rozwojowych środków wspólnotowych, ułatwienia i swoboda przekraczania granic wewnętrznych UE przez turystów i podróżujących).	4	8	32	Problemy wynikające z braku zintegrowanych rozwiązań systemowych w zakresie bezpieczeństwa.	2	6	12
RAZEM 308					RAZEM 241			

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawiona analiza SWOT rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Moryń wskazuje na posiadanie przez badaną jednostkę dużego potencjału rozwojowego, zwłaszcza w obszarze gospodarki turystycznej, która bazuje na atrakcyjnych i unikatowych walorach naturalnych, antropogenicznych i kulturowych. Po przeprowadzeniu wyboru najważniejszych oraz najistotniejszych wskazań i dokonaniu obliczenia siły poszczególnych elementów, przy jednoczesnym uwzględnieniu i zestawieniu ze sobą oceny względnej z wartością bezwzględną, zauważyć można, że zarówno mocne strony w widocznym stopniu przeważają nad słabymi stronami, jak również szanse punktowo zdominowały zagrożenia. Oznacza to, że gmina Moryń jest obszarem posiadającym duży potencjał rozwojowy, w tym turystyczny (np. dzięki lokalizacji w strefie transgranicznej, dużemu zaangażowaniu władz lokalnych w rozwój turystyki i poszukiwaniu dróg rozwojowych), przy czym widoczny jest pewien niedostatek w zakresie funkcyjono-

wania na terenie gminy infrastruktury turystycznej, przede wszystkim bazy noclegowej oraz gastronomicznej. Nieniwelowanie tego niedostatku może doprowadzić do pogłębienia się różnic między silnymi i słabymi stronami z przewagą tych drugich. Wiele słabych stron wynika z niedorozwoju infrastruktury ogólnej. Posiadanie określonych walorów turystycznych (np. jezioro Morzycko, parki krajobrazowe) i antropogenicznych (historycznych i kulturowych) oraz atrakcyjna lokalizacja całej gminy (strefa przygraniczna) nie stanowi jeszcze o odniesieniu sukcesu społeczno-gospodarczego. Bardzo ważne są inwestycje drogowe, zwiększenie dostępności komunikacyjnej oraz kreowanie działań proturystycznych, których efektem jest powstawanie elementów infrastruktury turystycznej i sportowej, typu: szlaki rowerowe, punkty widokowe, punkty informacji turystycznej. Końcowym elementem powinny być działania komercjalizujące, w postaci markowych produktów turystycznych promowanych w sposób zintegrowany.

5. Wizja i misja gminy Moryń

Wizja

Wizja (intencja, wyobrażenie, obraz przyszłości i w pewnym stopniu marzenie, jak ta przyszłość ma wyglądać) gminy Moryń, sformułowana w oparciu o przeprowadzoną analizę strategiczną oraz analizę kluczowych problemów występujących w gminie, przedstawia się następująco:

Gmina Moryń to atrakcyjne miejsce do inwestowania i rozwijający się rynek pracy, dysponujące przyjazną infrastrukturą społeczną i techniczną, posiadające utrwaloną pozycję na rynku usług turystycznych, stanowiących ważne źródło dochodów mieszkańców ceniących sobie wysoką jakość życia.

„Mieszkańcy Miasta Moryń pragną dążyć do modelu miast zrzeszonych w międzynarodowej sieci Cittaslow. Deklarują chęć wdrażania idei miejsca przyjaznego mieszkańcom, w którym główną wartością jest harmonijne tempo życia zgodne z rozwojem tkanki miejskiej i wachlarzem usług, wdrożenie nowych technologii zorientowanych na poprawę jakości środowiska oraz dostępność do e-usług. Pragną rozwijać swoją małą, urokli-

wą enklawę, położoną z dala od zgiełku dużych miast, gdzie spotkać można stare rzemiosło, wyroby oparte na regionalnych produktach, wysokiej jakości żywność regionalną oraz dobrej klasy bazę noclegową. Identyfikują się z historyczną nazwą Luftkurort – Mohrin”.

Misja

Misja rozwoju wyraża w sposób syntetyczny deklarację w zakresie ustalenia strategicznych kierunków przyszłego rozwoju gminy (celów nadrzędnych). Misja określa przyszłościowy obraz gminy (pożądany do osiągnięcia) oraz informuje o podstawach i głównych kierunkach podejmowania działań. W oparciu o przyjętą wizję gminy Moryń, została sformułowana misja gminy (jako cel nadrzędny) o następującym brzmieniu:

Wszechstronny rozwój gminy Moryń poprzez wykorzystanie miejscowych walorów krajobrazowo-kulturowych, bazy turystycznej oraz potencjału zintegrowanej społeczności gminy.

6. Strategiczne kierunki rozwoju gminy Moryń na lata 2016–2022

Cel operacyjny 1. Tożsamość i rozwój społeczny

Cel operacyjny 3. Infrastruktura

Cel operacyjny 2. Zintegrowana promocja

Cel operacyjny 4. Rozwój gospodarczy

Cel operacyjny 1. Tożsamość i rozwój społeczny	
Cele szczegółowe	Kierunki działań/opis działań
Cel szczegółowy 1.1. Podejmowanie działań w zakresie podnoszenia świadomości wśród mieszkańców nt. troski o dziedzictwo architektoniczne i potencjał turystyczny gminy.	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie programów w zakresie edukacji mieszkańców gminy, a zwłaszcza dzieci i młodzieży, o znaczeniu dziedzictwa architektonicznego i potencjału turystycznego. • Przeprowadzenie kampanii, mającej na celu umocnienie tożsamości mieszkańców z miejscem zamieszkania. • Wydanie publikacji zawierającej zbiór lokalnych legend i podań (w szczególności legendę o Wielkim Raku). • Wydanie poradnika architektonicznego zawierającego wskazówki pomocne w procesach rewitalizacji tkanki historycznej.
Cel szczegółowy 1.2. Rozwijanie współpracy międzygminnej i transgranicznej.	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z miastami partnerskimi. • Współpraca i podejmowanie wspólnych działań z gminami sąsiedzkimi, zwłaszcza z terenu powiatu gryfińskiego, w zakresie realizacji wspólnych inicjatyw, społecznych, w tym również turystycznych i zagospodarowania wspólnych walorów turystycznych, kreowania wspólnej i kompatybilnej infrastruktury turystycznej, wspólne pozyskiwanie inwestorów i turystów. • Działania zmierzające do utworzenia regionalnych grup roboczych skoncentrowanych na tworzeniu np. markowych produktów opartych o szlaki tematyczne. • Podejmowanie i rozwijanie współpracy oraz kreowanie produktów o znaczeniu ponadregionalnych i ogólnokrajowym. • Podejmowanie i rozwijanie współpracy z uczelniami (realizacja wspólnych projektów, organizacja warsztatów architektonicznych, archeologicznych, historycznych etc., jako stały element krajobrazu gminy).
Cel szczegółowy 1.3. Ciągłe podnoszenie kompetencji cyfrowych mieszkańców gminy.	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie szkoleń na rzecz rozwoju kompetencji cyfrowych. • Zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu, zwłaszcza mieszkańców obszarów wiejskich.

Cel szczegółowy 1.4. Rozwój kwalifikacji kadr.	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie szkoleń w zakresie profesjonalizacji kadr (szkolenia marketingowe, w zakresie organizacji i zarządzania, podnoszenie niezbędnych kompetencji, np. obsługowych). • Organizowanie kursów na przewodników lokalnych, animatorów czasu wolnego, przewodników po regionie.
Cel szczegółowy 1.5. Edukacja.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój kompetencji językowych, wzrost wiedzy o historii regionu. • Organizacja terenowych lekcji geologii. • Rozwijanie lokalnego patriotyzmu i promowanie lokalnego dziedzictwa regionalnego. • Organizacja cyklicznych konkursów wiedzy nt. walorów turystycznych. • Organizacja konkursów dot. obsługi ruchu turystycznego, ścieżek dydaktycznych, szlaków tematycznych.
Cel szczegółowy 1.6. Poprawa jakości usług publicznych dla mieszkańców.	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działań na rzecz polepszenia dostępu do usług medycznych. • Przeciwdziałanie ubóstwu i patologiom społecznym. • Podnoszenie jakości i bezpieczeństwa życia na terenie gminy Moryń. • Zapewnienie wysokiego poziomu szkolnictwa. • Poprawa jakości życia i dostępu do usług publicznych na terenie gminy.
Cel szczegółowy 1.7. Budowanie lokalnej więzi społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działań na rzecz dalszej integracji społeczności lokalnej. • Organizowanie różnorodnych, cyklicznych imprez kulturalno-sportowych. • Podejmowanie działań na rzecz aktywizacji osób starszych oraz osób wykluczonych.
Cel szczegółowy 1.8. Wzmacnianie potencjału lokalnych organizacji.	<ul style="list-style-type: none"> • Objęcie opieką i doradztwem organizacji (stowarzyszeń, przedsiębiorców, nieformalnych grup mieszkańców, grup producenckich itp.). • Udzielanie informacji o dostępnych źródłach finansowania. • Koordynowanie działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe we współpracy z gminą. • Zlecanie organizacjom realizacji zadań gminnych. • Tworzenie partnerstw publiczno-prywatnych dla realizacji zadań zawartych w Strategii. • Wspieranie organizacji realizujących cele strategiczne gminy.

Cel operacyjny 2. Zintegrowana promocja	
Cele szczegółowe	Kierunki działań/opis działań
Cel szczegółowy 2.1. Program wsparcia inwestorów wewnętrznych.	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie inwestorów wewnętrznych w pozyskiwaniu niezbędnych funduszy rozwojowych poprzez wyznaczenie osoby wspomagającej. • Utrzymanie systemu ulg podatkowych. • Zrzeszanie przedsiębiorców i producentów w grupy producenckie. • Aktywna promocja oferty produktowej lokalnych przedsiębiorców na rynkach zewnętrznych. • Promocja i rozwój kwater prywatnych, w tym wiejskich. • Budowa banku kwater dla usługodawców noclegowych. • Promocja i wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego na terenie gminy. • Podjęcie działań w kierunku tworzenia optymalnych warunków przestrzennych i infrastrukturalnych dla przedsiębiorstw, w szczególności dla sektora MŚP.
Cel szczegółowy 2.2. Informacja i promocja turystyczna.	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie strategii promocji oferty turystycznej gminy Moryń. • Prowadzenie bazy informacji o pokojach, wolnych miejscach noclegowych, ośrodkach wypoczynkowych, imprezach oraz udostępnianie ich dla zainteresowanych turystów. • Opracowanie i udostępnianie/sprzedaż materiałów promocyjnych (foldery, opracowania o regionie, pamiątkowe gadżety). • Aktywne wykorzystywanie narzędzi i aplikacji informatycznych, m.in. usprawnienie działania własnej strony www, zwiększenie aktywności na FB. • Zwiększenie zatrudnienia w dziale Informacji Turystycznej gminy. • Przeniesienie części zadań w zakresie promocji na Informację Turystyczną gminy lub na działania wspólne w ramach strategii powiatowej. • Opracowanie narzędzi monitoringu ruchu turystycznego. • Ciągły monitoring ruchu turystycznego, ze szczególnym uwzględnieniem sezonu turystycznego.
Cel szczegółowy 2.3. Promocja gospodarcza w celu poszukiwania nowych inwestorów zewnętrznych.	<ul style="list-style-type: none"> • Udział w targach. • Przygotowywanie informacji biznesowych i turystycznych tłumaczonych na języki obce, głównie na niemiecki i angielski. • Opracowanie banku informacji o gruntach pod budownictwo rekreacyjne i noclegowe. • Kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy w środkach masowego przekazu o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.

Cel operacyjny 3. Infrastruktura	
Cele szczegółowe	Kierunki działań/opis działań
Cel szczegółowy 3.1. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości.	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie nowych i aktualizacja obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego. • Zintegrowanie planów rozwoju społeczno-gospodarczego obejmującego całą przestrzeń gminy z planami rozwoju powiatu i gmin sąsiednich. • Aktualizacja studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. • Uzbrojenie terenów dla realizacji przyszłych inwestycji. • Zachęcanie nowych inwestorów do prowadzenia działalności w zakresie obsługi ruchu turystycznego. • Poprawa dostępu do internetu na terenie gminy dla mieszkańców i przedsiębiorców, a w dalszej perspektywie powszechny dostęp do internetu. • Stworzenie dogodnych warunków i zaplecza technicznego ułatwiającego założenie, prowadzenie i rozwijanie własnej działalności gospodarczej przez mieszkańców. • Likwidacja barier związanych z założeniem, prowadzeniem i rozwijaniem własnej działalności gospodarczej. • Priorytetowe traktowanie przedsięwzięć generujących nowe źródła przychodów dla mieszkańców i gminy, wydłużających sezon turystyczny i tworzących nowe miejsca pracy. • Priorytetowe traktowanie przedsięwzięć w innowacyjny sposób godzących interesy gospodarcze mieszkańców, przedsiębiorców i gminy z potrzebą ochrony przyrody.
Cel szczegółowy 3.2. Rozwój infrastruktury związanej z ochroną środowiska.	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja projektów w zakresie ochrony najcenniejszych przyrodniczo obszarów gminy. • Rozbudowa i unowocześnianie systemu kanalizacji sanitarnej. • Rozwój gminnego systemu oczyszczania ścieków. • Kontynuacja budowy oczyszczalni przydomowych. • Przygotowanie i realizacja projektów wodno-ściekowych. • Pozyskanie inwestora do budowy sieci gazowej. • Pozyskanie inwestorów do produkcji energii z odnawialnych źródeł. • Dążenie do zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym gminy. • Kontynuacja termomodernizacji budynków. • Wzmacnianie świadomości gospodarki niskoemisyjnej oraz ekologicznej mieszkańców. • Przeprowadzenie modernizacji oświetlenia publicznego (z uwzględnieniem uzupełnienia braków). • Wsparcie działań zmierzających do modernizacji systemów grzewczych. • Doskonalenie systemu utrzymania porządku i czystości na terenie gminy.

<p>Cel szczegółowy 3.3. Zrównoważony rozwój jeziora Morzycko.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działań w zakresie poprawy jakości wody w jeziorze. • Podejmowanie działań zmierzających do ochrony zlewni jeziora przed nadmiernym spływem związków biogenych i organicznych, związanych przede wszystkim z intensyfikacją rolnictwa. • Zagospodarowanie nabrzeży, plaż i brzegów (w tym budowa pomostów). • Podejmowanie działań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa wodnego. • Podejmowanie aktywnej współpracy z rybackim użytkownikiem jeziora. • Prowadzenie racjonalnej gospodarki rybackiej, w szczególności uwzględniającej potrzeby wędkarskie. • Kontynuacja programu zaraczania i zarybiania jeziora. • Podejmowanie działań w kierunku utrzymania stałego poziomu wody na jeziorze Morzycko (kontrola zastawki na Słubi). • Stworzenie lokalnego (miejsko – wiejskiego) obszaru funkcjonalnego Moryń – Gądno – Przyjezierze, co pozwoli zwiększyć potencjał turystyczny i możliwości rozwojowe miasta Moryń oraz przyległych miejscowości Gądno i Przyjezierze oraz stworzyć możliwości do realizacji inwestycji drogowych, pieszo-rowerowych i komunalnych istotnych dla mieszkańców i turystów.
<p>Cel szczegółowy 3.4. Budowa, przebudowa, modernizacja i remont dróg i ciągów pieszo-rowerowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działań zmierzających do zmiany przebiegu drogi na odcinku Moryń – Gądno, w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu, poszerzenia strefy ochronnej jeziora oraz pozyskania nowych terenów rekreacyjnych nad zatoką. • Poprawa dostępu jednostek osadniczych do dróg publicznych i obiektów użyteczności publicznej. • Poprawa dostępności i sposobów dojazdu do plaż i terenów rekreacyjnych. • Budowa parkingów, w tym parkingu autobusowego w Moryniu.

<p>Cel szczegółowy 3.5. Infrastruktura okołoturystyczna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa i rozbudowa niezbędnej infrastruktury wspierającej rozwój turystyki i rekreacji na terenie gminy, np. parku linowego. • Rozbudowa i modernizacja świetlic wiejskich. • Wzmocnienie działań związanych z wykorzystaniem obiektu szkoły oraz szkolnego schroniska młodzieżowego do celów turystyczno-sportowych. • Rozwój wiejskich terenów rekreacyjno-sportowych. • Budowa oraz remont i przebudowa istniejącej w gminie infrastruktury sportowej. • Kontynuacja budowy małej infrastruktury turystycznej promującej kolejne legendy regionalne. • Wsparcie działań zmierzających do powstawania pól biwakowych i namiotowych. • Upowszechnianie i rozwijanie rekreacji fizycznej i sportu oraz innych form aktywnego wypoczynku na terenie gminy.
<p>Cel szczegółowy 3.6. Wzmocnienie bezpieczeństwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego na terenie gminy Moryń w celu poprawy bezpieczeństwa. • Działania zmierzające do przywrócenia posterunku policji. • Poprawa bezpieczeństwa w miejscach publicznych. • Realizowanie przedsięwzięć w zakresie poprawy bezpieczeństwa wśród dzieci i młodzieży. • Wdrożenie działań zmierzających do budowy systemu bezpieczeństwa wodnego na akwenach gminy, w szczególności w obszarze jeziora Morzycko. • Stworzenie zintegrowanego systemu organizacji służb ratowniczych i bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Moryń. • Rozwój infrastruktury uspokojenia ruchu w miejscowościach gminy Moryń położonych w ciągu dróg powiatowych i wojewódzkich.
<p>Cel szczegółowy 3.7. Rewitalizacja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji i realizacja jego założeń. • Rozbudowa infrastruktury Miejskiego Ośrodka Kultury. • Rozwój zasobów bibliotecznych i czytelnictwa. • Utworzenie izby muzealnej – rzemiosło rybackie. • Stare miasto – renowacja budynków i ulic. • Zagospodarowanie wolnych parceli. • Wypracowanie wzorców i wytycznych dotyczących szyldów i reklam w obrębie starego miasta. • Modernizacja i rewitalizacja parku miejskiego oraz podworskich parków wiejskich. • Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwoju społecznego.
<p>Cel operacyjny 4. Rozwój gospodarczy</p>	
<p>Cele szczegółowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kierunki działań/opis działań

<p>Cel szczegółowy 4.1. Budowa zintegrowanej sieci produktów regionalnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kreacja szlaku przyrodniczo-kulinarnego w oparciu o zasoby lokalne. • Podjęcie działań prowadzących do zrzeszania się producentów w grupy. • Tworzenie produktów turystycznych. • Wsparcie starań o uzyskanie certyfikatów przez gminnych producentów. • Wsparcie procesów promocyjnych lokalnej produkcji. • Działania polegające na zwiększaniu możliwości tworzenia warunków dlaapełnienia niszy w obszarze obiektów gastronomicznych, głównie pod kątem obsługi ruchu turystycznego.
<p>Cel szczegółowy 4.2. Budowa zintegrowanej sieci szlaków rowerowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa ścieżki rowerowej Trasa Pojezierna (węzeł rowerowy przy stacji kolejowej w Przyjezierzu z rozbudową zespołu rekreacyjno-sportowego – m.in. budowa Bike Parku na działce nr 109 oraz na bocznym torze – przejazdki drezyną). • Odtworzenie fragmentu kolejki folwarcznej w Kłępiczu wraz z tablicami informacyjnymi na temat kolejek folwarcznych. • Budowa wieży widokowej na wysoczyźnie moreny czołowej w Przyjezierzu. • Budowa szlaku rowerowego w stronę Gozdowic wraz z punktami dydaktycznymi, uwzględniającymi takie elementy przestrzeni, jak: dawne lotnisko, rzekę Słubię, Cedyński Park Krajobrazowy, wodospad, pomniki przyrody. • Budowa łączników rowerowych z trasą wojewódzką. • Rozwój infrastruktury okołorowerowej, tj. sieci wypożyczalni rowerów, wypożyczalni innego sprzętu turystycznego, budowę punktów serwisowych, przygotowanie map turystycznych. • Organizacja punktów obsługi ruchu rowerowego na dawnych dworcach kolejowych.
<p>Cel szczegółowy 4.3. Budowa zintegrowanej sieci szlaków wodnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie i wdrożenie koncepcji „Morzycko jeziorem wodnych różnorodności”. • Rozwój i budowa niezbędnej infrastruktury do uprawiania różnych form turystyki wodnej, tj. wakeboardingu, nurkowania, tzw. tyrolki nad wodą, kajakarstwa, wodnych szlaków spacerowych. • Budowa lub rozbudowa bazy żeglarskiej jeziora Morzycko, poprawa spływności rzeki Słubi. • Podniesienie kategoryzacji kąpieliska oraz utworzenie miejsc wykorzystywanych do kąpeli w Gądnie i Przyjezierzu. • Budowa sieci pomostów żeglarskich i wędkarskich, punktów dydaktycznych, wypożyczalni sprzętu wodnego i turystycznego, przystani. • Podjęcie działań w zakresie komercjalizacji szlaku wodnego (mapy, przewodniki, audioprzewodniki). • Oznakowanie szlaków wodnych.

Cel szczegółowy 4.4. Budowa zintegrowanego szlaku epoki polodowcowej.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój Geoparku na terenie gminy Moryń w porozumieniu z sąsiednimi gminami (polskimi i niemieckimi) • Utworzenie stowarzyszenia zarządzającego Geoparkiem. • Wyznaczenie i oznakowanie tras geoturystycznych. • Podjęcie działań w zakresie komercjalizacji szlaków epoki polodowcowej (mapy, przewodniki, audioprzewodniki). • Uzupełnienie Alei Gwiazd Plejstocenu o brakujące modele zwierząt.
Cel szczegółowy 4.5. Budowa produktu „Średniowieczny Moryń na szlakach”.	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspozycja elementów szlaku templariuszy i innych zakonów rycerskich. • Ekspozycja elementów szlaku Nowej Marchii. • Ekspozycja elementów szlaku Pana Samochodzika. • Ekspozycja elementów szlaku Wrót Czasu. • Wykorzystanie legend i podań. • Włączenie Morynia do szlaku pierścieni murów obronnych. • Wyznaczenie szlaku kamiennych kościołów. • Wyznaczenie szlaku młynów na rzece Słubi i dawnych wiatraków.
Cel szczegółowy 4.6. Apartament – rozbudowa bazy noclegowej gminy Moryń.	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie działań zmierzających do wystandaryzowania kwater do wynajęcia. • Zagospodarowanie dostępnych parceli na cele turystyczne. • Podejmowanie aktywnych działań w celu rozbudowy bazy noclegowej oraz powiększania jej pojemności.
Cel szczegółowy 4.7. Rozwój agroturystyki i turystyki na obszarach wiejskich.	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie rozwoju agroturystyki w małych gospodarstwach rolnych. • Wsparcie działań związanych z rozwojem i komercjalizacją produktów lokalnych, np. zielonego węgorka po moryńsku, sielawy i siei, zupy z raka, miodów. • Inicjowanie działań na rzecz tworzenia gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych

Zakładając, że władze gminy poprzez realizację strategii rozwoju społeczno-gospodarczego dążą do rozwoju gospodarki turystycznej, bazującej na posiadanym potencjale walorów naturalnych i antropogenicznych (w tym kulturalnych), można określić kilka celów strategicznych w zakresie turystyki, a mianowicie:

- wspomaganie rozwoju turystyki i promocja oferty turystycznej gminy,
- tworzenie szerokiej oferty turystycznej i współpraca w tym zakresie z ościennymi gminami,
- tworzenie i rozbudowa infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej,
- instytucjonalne wspieranie rozwoju turystyki.

7. Źródła finansowania realizacji Strategii

Podstawowymi środkami finansowymi, które powinny zostać zaangażowane w realizację Strategii Rozwoju Gminy Moryń na lata 2016–2022 i jej celów społeczno-gospodarczych, powinny być:

- środki budżetu gminy z okresu realizacji Strategii,
- środki uzyskane z budżetu województwa zachodniopomorskiego oraz centralnego,
- środki związków, w które włączona jest gmina, i międzygminnych stowarzyszeń, do których przynależy,
- środki zewnętrznych podmiotów gospodarczych (inwestorów) zainteresowanych prowadzeniem działalności gospodarczej na terenie gminy,
- środki Unii Europejskiej na lata 2014–2020 oraz pochodzące z różnych innych programów międzynarodowej współpracy i pomocy,
- środki gromadzone przez lokalne organizacje wspierające rozwój regionu,
- środki lokalnych podmiotów gospodarczych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego,
- środki mieszkańców miasta i gminy.

8. Proces wdrażania i monitorowania realizacji Strategii

Monitoring wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Moryń będzie prowadzony na podstawie analizy gromadzonych danych statystycznych oraz m.in. za pomocą badań ankietowych prowadzonych wśród mieszkańców, przedsiębiorców i przedstawicieli gminy. Monitoring będzie prowadzony okresowo. Sposób i cykliczność prowadzenia monitoringu określą władze gminy Moryń, które mogą również wybrać podmiot odpowiedzialny za monitoring. W tym celu powinien zostać powołany Zespół Koordynujący ds. Wdrażania Strategii (odpowiedzialny m.in. za wdrażanie celów strategicznych, jak również będzie monitorował stopień ich realizacji). Zespół może składać się z pracowników gminy wyznaczonych przez burmistrza; może to być zespół mieszany (składać się np. z przedstawicieli podmiotu zewnętrznego i przedstawicieli gminy itp.); może też zostać wybrany zewnętrzny podmiot specjalistyczny (np. firma).

Poza monitoringiem powinno się przeprowadzić również ewaluację, jako proces pomiaru osiągniętego rezultatu i oceny skuteczności wykorzystania tych środków, które zostały użyte do realizacji zamierzonych celów. Ewaluację można przygotować, opierając się na odpowiedziach na następujące pytania:

- Czy cele i zamierzenia zostały osiągnięte?
- Czy zostały użyte właściwe środki i czy zostały one wykorzystane we właściwy sposób?

Ewaluacja odpowie na konkretne pytanie: „Czy

podjęte decyzje były prawidłowe?”, a także pomoże zgromadzić informacje konieczne do podejmowania właściwych kolejnych decyzji operacyjnych i strategicznych. Dzięki ewaluacji można porównać ostateczne rezultaty Strategii Rozwoju Gminy Moryń z założonymi celami oraz określić poziom współpracy i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za realizację Strategii.

Monitoring wdrażania strategii powinien mieć następujący przebieg:

- opracowanie systemu monitorowania procesu osiągnięcia założonych celów określonych w Strategii,
- powiązanie dokumentów operacyjnych dotyczących rozwoju gminy ze Strategią i jej celami, w tym monitorowanie rozbieżności i ich niwelowanie,
- powierzenie i przyporządkowanie odpowiednim jednostkom organizacyjnym gminy Moryń konkretnych zadań do zrealizowania, wynikających ze Strategii,
- opracowanie schematu monitoringu różnego rodzaju ryzyk, które mogą się pojawić w związku z realizacją Strategii,
- opracowanie planu terminów realizacji Strategii, przypisanie odpowiedzialności wraz z identyfikacją źródeł finansowania przedsięwzięć o charakterze turystycznym, a także szczegółowy monitoring wskaźników osiągnięcia zakładanych efektów (tabela 8).

Tab. 8. Wskaźniki monitoringu realizacji Strategii i osiągnięcia zakładanych efektów.

Nazwa wskaźnika	Podmiot odpowiedzialny monitorujący	Stan wyjścia 2016	Stan oceny/ewaluacji		
			2018	2020	2022
Cel 1.1. Podejmowanie działań w zakresie podnoszenia świadomości wśród mieszkańców nt. troski o dziedzictwo architektoniczne i potencjał turystyczny gminy (2)					
Liczba zrealizowanych programów w zakresie edukacji mieszkańców gminy (szt.)	UM, ZS				
Liczba osób biorących udział w powyższych programach edukacyjnych (% l. m.)	UM, ZS				
Liczba przeprowadzonych kampanii umacniających tożsamość mieszkańców z miejscem zamieszkania	UM, ZS				
Cel 1.2. Rozwijanie współpracy międzygminnej i transgranicznej (2)					
Liczba projektów, przedsięwzięć, akcji, inicjatyw zrealizowanych we współpracy międzygminnej i międzynarodowej	UM				
Cel 1.3. Podnoszenie kompetencji cyfrowych mieszkańców gminy (2)					
Liczba zrealizowanych szkoleń na rzecz rozwoju kompetencji cyfrowych	UM				
Liczba osób biorących udział w powyższych szkoleniach	UM				
Cel 1.4. Rozwój kwalifikacji kadr (2)					
Liczba zrealizowanych szkoleń w zakresie profesjonalizacji kadr	UM				
Liczba osób biorących udział w powyższych szkoleniach	UM				
Liczba zrealizowanych szkoleń na przewodników lokalnych, animatorów czasu wolnego itp.	UM				
Liczba osób biorących udział w powyższych szkoleniach	UM				
Cel 1.5. Edukacja (1)					
Liczba zrealizowanych szkoleń w zakresie podnoszenia kompetencji językowych	ZS				
Liczba osób biorących udział w powyższych szkoleniach	ZS				

Liczba zrealizowanych lekcji i spotkań edukacyjnych, konkursów itp.	ZS				
Liczba uczniów biorących udział w tychże lekcjach	ZS				
Cel 1.7. Budowanie lokalnej więzi społecznej (1)					
Liczba zorganizowanych imprez integracyjnych	MOK				
Liczba mieszkańców uczestniczących w organizowanych imprezach, akcjach, wydarzeniach	MOK				
Procent osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem, objętych działaniami	OPS				
Cel 1.8. Wzmacnianie potencjału lokalnych organizacji (1)					
Liczba aktywnie działających stowarzyszeń i organizacji z osobowością prawną	UM				
Liczba nieformalnych grup zainteresowań mieszkańców	UM				
Liczba zrealizowanych przedsięwzięć	UM				
Cel 2.1. Program wsparcia inwestorów lokalnych (1)					
Wartość pomocy publicznej udzielonej przedsiębiorcom	UM				
Liczba osób korzystających z punktu informacji o funduszach europejskich	UM				
Liczba obiektów w banku kwater	PIT				
Cel 2.2. Informacja i promocja turystyczna oraz gospodarcza (1)					
Liczba opracowanych materiałów promocyjnych	UM				
Liczba rozdystrybuowanych materiałów promocyjnych	UM				
Liczba projektów i informacji związanych z pozytywnym wizerunkiem gminy w oparciu o media lokalne, krajowe i aktywne strony internetowe	UM				

Cel 3.1. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości (1)					
Liczba opracowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	UM				
Liczba zaktualizowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	UM				
Powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych	UM				
Procent powierzchni gminy objętej aktualnym planem zagospodarowania przestrzennego	UM				
Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy	UM				
Cel 3.2. Rozwój infrastruktury związanej z ochroną środowiska (1)					
Długość nowo wybudowanej sieci kanalizacyjnej (km)	UM				
Długość czynnej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (km)	UM				
Liczba powstałych oczyszczalni przydomowych	UM				
Liczba zrealizowanych projektów wodno-ściekowych	UM				
Liczba zrealizowanych projektów z zakresu ochrony przyrody	UM				
Liczba zrealizowanych projektów z zakresu ochrony powietrza (np. kotły, OZE, termomodernizacje)	UM				
Liczba kotłów na węgiel w stosunku do liczby gospodarstw	UM				
Cel 3.3. Zrównoważony rozwój jeziora Morzycko (1)					
Liczba zrealizowanych projektów w zakresie poprawy jakości wody oraz zachowania bioróżnorodności w jeziorze Morzycko	UM				
Liczba zrealizowanych projektów w zakresie poprawy bezpieczeństwa wodnego	UM				
Liczba zrealizowanych programów zarybiania i zaraczania jeziora	UM				

Cel 3.4. Budowa, przebudowa, modernizacja i remont dróg i ciągów pieszo-rowerowych (1)					
Długość przebudowanych lub wyremontowanych dróg publicznych (km)	UM				
Długość wybudowanych i zmodernizowanych ciągów pieszych, rowerowych, chodników na terenie gminy (km)	UM				
Liczba wybudowanych miejsc parkingowych	UM				
Długość ciągów komunikacyjnych, na których przeprowadzono przycinki pielęgnacyjne drzew	UM				
Cel 3.5. Infrastruktura okołoturystyczna (2)					
Liczba rozbudowanych i zmodernizowanych świetlic wiejskich	UM				
Liczba zrealizowanych infrastrukturalnych projektów okołoturystycznych	UM				
Liczba obiektów gastronomicznych	UM				
Cel 3.6. Wzmocnienie bezpieczeństwa (2)					
Liczba punktów monitoringu wizyjnego	UM				
Liczba mieszkańców objętych działaniami edukacyjnymi w zakresie bezpieczeństwa	UM				
Cel 3.7. Rewitalizacja (1)					
Liczba osób objętych programem rewitalizacji	UM				
Liczba wyremontowanych/zmodernizowanych obiektów	UM				
Procent/powierzchnia zagospodarowanych na nowo wolnych parceli	UM				
Powierzchnia ciągów komunikacyjnych poddanych renowacji	UM				
Procent/powierzchnia zrewitalizowanych parków miejskich i wiejskich	UM				
Procent/powierzchnia gminy objęta działaniami rewitalizacyjnymi	UM				

Cel 4.1. Budowa zintegrowanej sieci produktów regionalnych (1)					
Liczba przedsięwzięć inicjujących i wspierających tworzenie produktów regionalnych	PIT				
Liczba produktów regionalnych	PIT				
Cel 4.2. Budowa zintegrowanej sieci szlaków rowerowych (1)					
Długość utworzonych szlaków turystycznych na terenie gminy (km)	PIT				
Liczba urządzonych punktów widokowych	PIT				
Liczba punktów/zespołów infrastruktury okołorowerowej na trasie szlaków	PIT				
Cel 4.3. Budowa zintegrowanej sieci szlaków wodnych (1)					
Długość wyznaczonych i oznakowanych szlaków wodnych	PIT				
Długość udrożnionych szlaków kajakowych	PIT				
Liczba form turystyki wodnej na obszarze gminy	PIT				
Liczba punktów infrastruktury sportów wodnych	PIT				
Cel 4.4. Budowa zintegrowanego szlaku epoki polodowcowej (2)					
Długość wytyczonych i oznakowanych szlaków	PIT				
Cel 4.5. Budowa produktu „Średniowieczny Moryń na szlakach” (1)					
Długość wytyczonych i oznakowanych szlaków	PIT				
Cel 4.7. Rozwój agroturystyki (1)					
Liczba nowo powstałych gospodarstw agroturystycznych (turystyki wiejskiej)	PIT				
Liczba gospodarstw agroturystycznych	PIT				

PIT – Punkt Informacji Turystycznej

UM – Urząd Miejski w Moryniu

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

ZS – Zespół Szkół

MOK – Miejski Ośrodek Kultury

Podmiot monitorujący – stanowisko w urzędzie gminy, instytucja publiczna lub inna, która na zlecenie gminy wykonuje monitoring.

Stan wyjściowy – stan na początku realizacji Strategii

Stan ewaluacji – stan monitorowanych wskaźników w poszczególnych latach

Ważność wskaźników z punktu widzenia priorytetu ich monitorowania:

- (1) wskaźniki priorytetowe dla realizowanej strategii,
- (2) wskaźniki istotne, ale drugoplanowe,

Załącznik 1. Członkowie Zespołu Opracowującego Strategię

Imię i nazwisko	Reprezentowana instytucja
Józef Piątek Przewodniczący Zespołu Opracowującego Strategię	Burmistrz Morynia
Jerzy Choroszewicz Zastępca Przewodniczącego Zespołu Opracowującego Strategię	Sekretarz Gminy Moryń
Sławomir Jasek Sekretarz Zespołu Opracowującego Strategię	Kierownik Referatu ISR
Tomasz Zalewski	TWR Pomeranus
Daniel Szostak	Uniwersytet Szczeciński
Jerzy Domaradzki	Przewodniczący RM Moryń
Krzysztof Konecki	Z-ca Przewodniczącego RM Moryń
Maciej Ostrowski	Komisja Rozwoju Gospodarczego i Polityki Społecznej RM Moryń
Mariusz Bylewski	Komisja Rozwoju Gospodarczego i Polityki Społecznej RM Moryń
Marian Cysewski	Komisja Rozwoju Gospodarczego i Polityki Społecznej RM Moryń
Karolina Dudek-Śmiśniewicz	Komisja Rozwoju Gospodarczego i Polityki Społecznej RM Moryń
Paweł Garus	Komisja Rozwoju Gospodarczego i Polityki Społecznej RM Moryń
Barbara Sołoducha	Komisja Rozwoju Gospodarczego i Polityki Społecznej RM Moryń
Anna Sobczyńska	Sołtys Sołectwa Bielin
Ryszard Fidut	Sołtys Sołectwa Dolsko
Katarzyna Kupczyk	Sołtys Sołectwa Gądno
Kamila Fedorowska	Sołtys Sołectwa Klępicz
Renata Hołota	Sołtys Sołectwa Nowe Objezierze
Danuta Piątkowska	Sołtys Sołectwa Przyjezierze

Teresa Kuzior	Sołtys Sołectwa Stare Objezierze
Ewelina Woźniak	Sołtys Sołectwa Witnica
Katarzyna Potapińska	Przewodnicząca Zarządu Miasta Moryń
Marek Kurjata	Skarbnik Gminy Moryń
Aneta Dziedzic	Kierownik ROO Moryń
Elżbieta Serafińska	Kierownik OPS Moryń
Marta Cacek	Dyrektor MOK Moryń
Henryk Kaczmar	Dyrektor ZGKiM Moryń
Krzysztof Jaz	Dyrektor Zespołu Szkół w Moryniu
Sławomir Domaradzki	Przedsiębiorca – produkcja palet drewnianych
Jerzy Mika	Submarine-Scubapro Polska sp. j.
Jan Olszański	Pasieka „Miody Jana”
Grażyna Popławska	AGA Witnica – przetwórstwo mięsa
Grażyna Starościńska	Bar Rybka
Katarzyna Więclawska	Radna Rady Miejskiej w Moryniu, rolnik
Aleksander Butrynowski	Stowarzyszenie Przyjaciół Morynia i j. Morzycko
Adam Nowiński	Gminne Stowarzyszenie Turystyczne TUR-MOR
Edmund Hrynkiewicz	Prezes OSP Stare Objezierze
Jadwiga Sas	KGW Witnica
Paweł Józwik	Mirowo

